

OLAV

Biskop John Willem Gran, s. 3

Preken ved requiemmessen for Kong Olav V

Marianne Bratteli, s. 6

Om å gjøre det usynlige synlig

Dordi Glærum Skuggevik, s. 11

En litauisk skjebne

Knut W. Ruyter, s. 15

Åge Rønning er død

Anna Maria Hodacs, s. 16

Taizé-bevegelsen samlet 85.000 i Praha

Sør-Afrika, s. 18

Langt igjen til mål

ST. OLAV

Preken under requiemmessen for Kong Olav V

i St. Olav Domkirke, 28. januar 1991

- ved biskop John W. Gran.

Evangelium: Johannes 6, 37-40 3

Verden gjennomlever dramatiske, ja, høydramatiske tider med full krig i Midtøsten, med de baltiske stater tatt i strupetak av sin overmektige nabo, en nabo som selv er et offer for tiltagende uro og indre splid. Så, midt under vår alles intense opptatthet med disse begivenheter - som allerede var mere enn vi syntes vi maktet å ta inn over oss - kommer den helt uventede melding om Hans Majestet Kong Olavs bortgang! Det var gripende å kunne konstatere at denne triste nyhet fikk selv den høydramatiske verdenssituasjon til å rykke i bakgrunnen for nordmenn flest. For vi hadde med ett mistet vår alles Folkekonge, den mest avholdte person i dette land.

I de ti dager nasjonens sorg har preget vårt liv, har hver og én kunnet konstatere hvor utrolig meget Kong Olav har betydd for oss, sine "kjære landsmenn". Men også hva selve kongedømmet har betydd og fortsatt betyr for oss alle. Med selvfølgelighet grep vi trøsten over tapet der hvor den bød seg: For hadde vi ikke i samme nu som Kong Olav V var sovnet stille inn, fått en ny Konge, ja, en Dronning med, og en ny Kronprins? Jo, slik var det, og slik vil vi ha det.

Vi skal ikke være utrøstelige over vår kjære Konges bortgang, for livet har sine regler, og selv fulgte han disse alltid og overalt. Psalmisten sier at 70 år er livets fulle mål og 80 om man er sterk. Kong Olav var således sterkere enn de fleste, fikk beholde helsen til de 87 år. Selv da han ble hjemsoekt av et slag

ifjor sommer, klarte han etterhvert å overvinne de fleste handikappene og var langsomt, men tilsynelatende sikkert på bedringens vei. Det var knapt noen tvil om at han både var åndsfrisk og fulgte våkent med i det liv han var midlertidig avskåret fra å delta aktivt i. Sønnen Harald tok alle disse løft for ham, likeså selvfølgelig og riktig som Olav selv hadde gjort det dengang hans far led en lignende skjebne 35 år tidligere.

Bildene som møter oss i aviser, ukepresse, fjernsyn og utstillingsvinduer viser i overveiende grad en smilende Konge. Og hvilket smil! Kunne et smil vinne en krig, så ville vi hatt en uovervinnelig øverste sjef for våre væpnede styrker. For Kong Olav var jo blant annet også det. Som han var overhode for Den norske kirke.

Ja, Kirke! Uforglemmelig for oss katolikker - ikke minst for meg som fikk være til stede ved begge anledninger - var Kong Olavs møter med henholdsvis Pave Paul VI, i april 1967, og Johannes Paul II, i juni 1989. Det første i Vatikanet, det annet på slottet her i Oslo. Begge deler historiske hendelser: den første norske konge på besøk hos en pave, og den første pave på besøk hos en norsk konge. Det ble to hjertelige og smilende begivenheter. Hvem husker ikke den enestående tildragelse da Kong Olav anmodet Paven om å komme med ham ut på slottsbalkongen, som jo ellers bare er i bruk 17. mai! "Bare vi to," sa Kongen bestemt da protokollpersoner ville la dem få sel-

skap av opptil flere av oss andre. Og slik ble det, slik ville *han* ha det.

Alle har vi våre spesielle minner om vår Folkekonge, minner som sikkert er blitt hyppig trukket frem i disse dager. La oss glede oss over at vi fikk ha ham så lenge og så *fyldestgjørende* blant oss. La oss glede oss over at han fikk en smertefri død der oppe på sin elskede Kongseter med et skinnende hvitt Nordmarka som stille omgivelse - uten mangehånde leger, hjelpere, maskiner og oppskjørtede mennesker. La oss glede oss over at Kong Olav, da den store sykdommen satte inn, trygt kunne se slutten imøte i forvisning om at arvefølgen ville bli ivaretatt på beste måte, og at hele folket fortsatt ønsket et kongehus, *dette kongehus*, som han selv hadde levendegjort så trutt og trofast i alle sine dager.

I det korte, men megetsigende evangelium vi nettopp har lest, dreier det seg om *troens* forunderlige makt, ja, om nødvendigheten av å ha tro, dog ikke bare det å holde noe for mer eller mindre sant, men det å tro fullt og fast. For oss kristne innebærer det å tro på *en person*: "Ja, så er min Fars vilje," sier Kristus, "at enhver som får se Sønnen og tror på ham, skal eie det evige liv. . ."

Han taler her direkte til sine disipler og om sin egen troverdighet gjennom det vitnesbyrd han har avlagt for alles øyne. Har han ikke mer enn én gang sagt seg rystet og harm over fariseerne og deres like som opplever dette vitnesbyrd på linje

Statistikk viser oppgang for lutheranere 16 land i verden har mer enn en halv million lutheranere. I slutten av 1990 var det totale antall lutheranere 59.743.868. Ett år tidligere viste statistikken 58,8 millioner lutheranere over hele verden.

Det lutherske verdensforbund (LVF) har 106 medlemskirker. Av disse har 14 mer enn 1 million medlemmer. Øvest på listen kommer Svenska Kyrkan med sine 7,6 millioner medlemmer. Den blir etterfulgt av Den evangelisk lutherske kirke i USA med 5,2 millioner medlemmer. NØP

Kirken - slik folket vil ha den?

Paradoksalt nok har kirken, i sitt strev for å bli slik den tror folket vil ha den, mistet folket, utalte Anne Helene Utgaard, tidligere misjonær og forlagssjef til Vårt Land. Preknene er i krise og har vært det lenge. Det er ingen merkelig sammenheng mellom forkynnelsen og livserfaringene. Kristus er degradert til en blek mann med dress og paraply.

Tro og tvil

Hvis du tror for sterkt, blir du fanatiker. Det er ikke bra. Derfor har vi tvilen også, uten tvilen ville vi fremdeles ha befunnet oss i steinalderen, sa lyrikeren Rolf Jacobsen til Aftenposten. Men du skal ikke tvile for mye heller. Du skal bare ha en liten taklukt for tvil. Det tror jeg er meningen. En liten tvil bak øret.

4

med hans følgesvenner, men som i den grad har forherdet sinn og hjerte at de er ute av stand til å tro på den efterlengtede Messias selv når de står ansikt til ansikt med ham. Ja, han skulle oppleve at til og med én av hans tolv utvalgte skulle erklære sin vantro når den store prøvelsen var et faktum etter korsdøden. "Ja, nå tror du, Thomas," sa han, "fordi du fikk se; salige er de som kommer til troen uten å se." For oss er dette den normale situasjon. Vi utfordres til å tro - til å tro Ham og tro på Ham - uten å se ham. "Enhver som får se Sønnen og tror på ham," sier Kristus om seg selv, "skal eie det evige liv." Deretter uttaler han det store og forgjettingsfulle ord: "og jeg skal oppreise ham på den ytterste dag." Underforstått: til evig samvær med ham selv og Faderen.

Det å ha religiøs tro er vesentlig for oss mennesker, skapt som vi er i Guds bilde. Troen hever oss ut over

oss selv, over vår snevre horisont, ut over vårt korte livsløp. Den gir oss evighetsperspektiver, gir livet mening og ikke minst: gir døden mening.

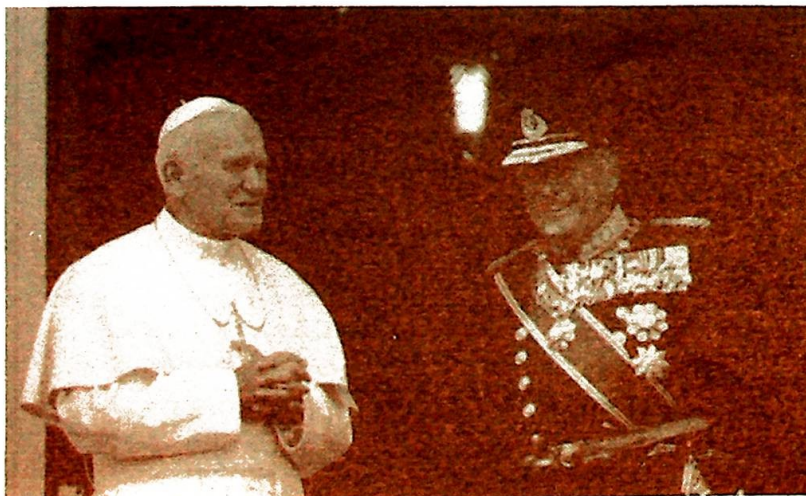
Flere og flere mennesker i dag later til å ta det for gitt at livet slukner med døden. Døden er for dem ikke lenger en terskel, men heller en mørk vegg, i høyden overgangen til den store Stillhet, det store Intet. Det er kristendommens store gave til menneskene at den med Guds egen sønn som talerør, har gitt oss en helt ny innsikt: nemlig at døden er begynnelsen. Og hvilken begynnelse!

Når vi nu feirer denne messe for vår så avholdte Konge, bør vi ikke bare være takknemlige over det han var for oss så lenge, men også fordi han i sin stillferdige, fromme enkelhet har vist vei. For han trodde fullt og fast på Kristus, på hans sønnekår hos Gud og på hans ord om livets og dødens sanne mening. Han

forsømte sjelden og høyst ugjerne en søndagsgudstjeneste og holdt seg ikke for god til å sitte på benk med vanlige mennesker. Så har han da sikkert fått høre disse ord på terskelens annen side: "Du tro og gode tjener, kom inn til din Herres herlighet."

En messe er, som alle katolske kristne vet, først og fremst et takkeoffer. Alle som én vil vi her og nå takke Herren for alt hva vi fikk gjennom denne Konge, vil vi be om evig glede og fred for ham som bar Olav den Helliges navn videre gjennom vår moderne historie, vil vi nedbe fortsatt velsignelse og nåde over vår nye Konge og Dronning og deres hus. For livet og nasjonen går videre, og uten slik velsignelse fra Oven ville det være smått stell, selv med et så grunnfestet dynasti.

Og måtte Gud velsigne hver og en av oss!

Requiemmessen i St. Olav Domkirke for Kong Olav

St. Olav domkirke var fullsatt mandag 28. januar ved requiem-messen for Hans Majestet Kong Olav. Overhoffmesterinne Ingegerd Løvenskiold og hoffsjef Ingvald Smith-Kielland representerte kongehuset ved den høytidlige

handlingen hvor også representanter for den katolske del av det diplomatiske korps deltok. Biskop Andreas Aarflot representerte Den norske kirke.

Et stort antall prester fra det vidstrakte Oslo Katolske Bispedømme deltok i den konselebrerte messen sammen med den pavelige nuntius

for de skandinaviske land, erkebiskop Henri Lemaître og biskopene John Willem Gran og Gerhard Schwenzer.

Kor og organist bidrog på sin måte til en vakker og verdig ramme om sjelemessen for Kong Olav V.

Norsk Katolsk Bisperåds kondolanse-telegram til Hans Majestet Kong Harald V og hans familie:

På vegne av samtlige katolske kristne i Norge ønsker vi å overbringe vår varme medfølelse med hele den kongelige familie i sorgen over Hans Majestet Kong Olavs bortgang. Vi er taknemlige for alt vi fikk motta gjennom ham av vennlighet, oppmuntning og forståelse, og vil bevare ham trofast i minnet. I St. Olav Domkirke vil det, i nærvær av hans Eksellense Pro Nuntius Henri Lemaître, bli feiret en høytidelig Requiemmesse for Hans Majestet Kong Olav V mandag 28. januar kl. 18.00.

Det ville bety meget for oss om Kongehuset så seg i stand til å la seg representere ved denne gudstjenesten.

Vi ønsker hele kongefamilien Guds nåde og kraft i Deres nye oppgaver, og lover Dem vår forbønn og støtte.

Gud velsigne vår kongefamilie!

Pave Johannes Paul II sendte følgende telegram til Hans Majestet Kong Harald av Norge straks Kong Olavs død ble kjent:

Jeg uttrykker min dype medfølelse med Deres Majestet, den kongelige familie og hele det norske folk i anledning Kong Olavs død. Jeg minnes så levende mitt møte med Kongen i forbindelse med mitt Norgesbesøk, og jeg ber om evig hvile for hans sjel og ber Herren om å gi alle dem som sørger, sin guddommelige trøst og fred.

Vatikanets pro-statssekretær erkebiskop Angelo Sodanos telegram til statsminister Gro Harlem Brundtland:

Med sorg har jeg mottatt budskapet om Hans Majestet Kong Olavs død; jeg uttrykker min inderlige deltagelse og forsikrer Dem, den norske regjering og det norske folk om at mine bønner og min medfølelse er hos Dere i Deres sorg.

Næringslivets bedehus?

Næringslivet utgjør sitt eget bedehus, skrev professor Victor D. Norman nylig i Dagens Næringsliv. Man tilber eksport, og internasjonalisering, og EF-besvergelser er like selvsagt som avholds-besvergelserne var det i de tradisjonelle bedehusene....

Næringslivets debattinnlegg består i at enkelte ledere står fram og proklamerer at vi må bli med i EF - og så venter man at folket skal lyde Karl Glad som Indremisjonen adlød Ole Hallesby.

Kulturopplæring?

Det som virkelig trengs, er at barn kan leke sammen uten at pedagogene er der og forteller dem hvordan de skal gjøre, sier barneombud Trond Viggo Torgersen til Vårt Land. Og så må vi snart komme bort fra denne dorull-pedagogikken, som går ut på at barna skal lage alt fra slips til sparebøsser av dette råmateriale. De blir jo gjennomstygg - og hvis det er dette som skal være vår kulturopplæring, står det virkelig ille til.

Jordnære assosiasjoner

Det fortelles med krav på pålitelighet at når folk på Hedemarken hører ordene kultur og ideal, tenker de umiddelbart på melk og flatbrød, sier rektor Inge Eidsvåg i Aftenposten. Det er jordnære assosiasjoner som i det minste hindrer en i å flyte ut i en type høystemt patos som ofte følger i kjølvannet av slike ord. Og likevel - mennesket lever ikke av melk og flatbrød alene.

6

Marianne Bratteli: Om å gjøre det usynlige synlig

- Vi lever i dag i et sekularisert samfunn, der de kristne enhetsvisjonene ikke lenger har hegemoniet. De meningsfylte oppgaver og den selvfølgelige plass kunstneren hadde i middelalderen er vekk - i stedet kaver de for å finne nye meningsfylte sammenhenger, fastslår billedkunstneren *Marianne Bratteli* i denne artikkelen hvor spørsmålet om troen som kunstnerisk inspirasjon står sentralt.

Artikkelen ble opprinnelig holdt som foredrag under den katolske kunstmønstringen i forbindelse med 100-årsjubileet for St. Hallvard menighet i Oslo.

Den kristne tro har vært en veldig inspirasjon for billedkunstnere. Den kunst som ble laget i den katolske kirkes storhetstid, er en storhetstid også for billedkunsten - ikke bare i europeisk målestokk, men i verdensmålestokk. I middelalderen, da de kristne enhetsvisjonene var rådende, var billedkunstnerne kirkenes tjenere. De kalte seg ikke kunstnere, men håndverkere og arbeidet sammen i håndverkerlaug. Deres oppgave var å lage bilder egnet for tilbedelse og tiljubling av Gud. I et essay med tittelen "Kirke og kultur" skriver Lars Roar Langslet følgende om kristendommens betydning for europeisk kunstutvikling:

I utviklingen av vår egen, vesterske kultur har kristendommen vært den viktigste formgivende kraft, og i den forstand har kirken som kristendommens synlige nærvær vært den viktigste kulturskaper. Så gjennomsyret er vår kulturkrets av

kristendommens surdeig at knapt noe enkeltfenomen innenfor denne kulturkrets kan bli fullt forståelig når det løsrives fra denne dypere sammenheng. Selv skepsis, vantro og opprør mot den kristne tro er på sin måte reflekser av vår kulturs kristne grunnpreg, fordi alt slikt nødvendigvis må uttrykke seg i forhold til det opprøret retter seg mot, innenfor den sammenheng som den felles kultur utgjør. Den sammenheng er det like umulig å heve seg over som det er håpløst å heise seg selv opp etter hårene. Den er det ufravikelig gitte. Den er - for å tale i bilder - jordsmonnet vi vokser på og luften vi puster i. Den er, for å tale filosofisk, «betingelsen for det mulige».

Menneskets drift til å prege sin omverden, til å forskjønne den og gi den form, er vel det naturgitte underlag for all kulturell streben; men i utspringet var det gudsyndelsen, den kultiske dimensjon, som gav denne menneskelige skaperverdning mening og oppdrift, og

gjorde den til drivkraft i utviklingen av en felles livsform, et felles verdimønster i samfunnet.

Et tilbakeblikk over europeisk åndshistorie bekrefter at kristendom og kirke har vært den sentrale kulturskapende kraft i vår del av verden. Det ville ikke bli mye igjen av Europas kunsthistorie om man tenkte seg den kristne inspirasjon og motivkrets kappet ut - enten man følger billedkunsten og arkitekturen bakover, eller storverkene i musikk. Det kristne menneskesyn, med dets dramatiske spenning mellom godt og ondt, mellom fall og oppreisning, utgjør selve den meningsgivende rammen om de fleste mesterverkene i europeisk diktning.

(Fra «Ord og bilde», festskrift til Erik Egelands 60-årsdag 21. juli 1981, Oslo 1981).

Sammenlignet med dette har Norge vært en utkant, men med en rik kristen folkekunsttradisjon.

Den katolske kirke forholder seg altså positivt til bildet som en synliggjøring av noe usynlig - som den forholder seg positivt til dette livet og dets materielle sider. Den franske forfatteren Paul Claudel har skrevet om kunstens betydning, og det han skriver, kan overføres til billedkunsten:

Katolsk betyr universell, og trosbekjennelsens første artikkel lærer oss at universet består av to deler, de synlige ting og de usynlige ting. Og billedkunstens og diktningens felt er, som forøvrig ordet poesi nettopp forteller, å frembringe, å skape. Av det sansene kun har oppfattet, frembringer mennesket noe fornuften kan fatte og følsomheten glede seg over: Av en materiell gjenstand lager det et åndelig værende. Poesien er, idet ordet får

Tre pavelige encyklikaer på trappene i 1991

Ifølge uoffisielle kilder i Vatikanet planlegger paven å offentliggjøre tre encyklikaer i løpet av 1991, emnene skal være sosiallære, misjon og morallære. Det første rundskriv, om kirkens sosiallære, skal markere 100-årsjubileet for pave Leo XIII's berømte sosialencyklika "Rerum Novarum". Pave Johannes Paul II har tidligere

utgitt to dyptpløyende verker om katolsk sosiallære: "Laborem Exercens" (Om arbeidets verdighet) i 1981 og "Sollicitudo Rei Socialis" (Om Kirkens sosiale ansvar) hvor han kritiserer både den marxistiske kollektivismen og den kapitalistiske frihet. Det heter seg at en av pavens nærmeste rådgivere, Troskongregasjonens leder kar-

dinal Ratzinger, skal ha anbefalt paven å utsette den planlagte encyklika om kirkens morallære ut fra det syn at en "ex cathedra-uttalelse" ville være "forhastet" på dette stadium i moraldebatten.

Pave Johannes Paul II skal ha slått alle tidligere paver i produksjon av tekster, dokumenter og rundskriv. Catholic Herald

Marianne Bratteli: "Baltazar", maleri 1989.

sin fulle mening for vår ånd og våre sanser, den kraft som virkeliggjør tingene, som gjør dem fullstendig virkelige. For å kjenne en ting, er det tilstrekkelig å forstå hva den er, men for å frembringe en ting er det nødvendig å forstå hvordan den er frembragt. Og skal du forstå hvordan den er frembragt, må du også forstå i hvilken hensikt den er frembragt, hvilke forbindelser den har med de andre ting, og hva som var Hans hensikt da Han i begynnelsen frembragte alle ting. Du forstår ikke en ting, du har ingen mulighet til å gjøre bruk av den på en riktig og rimelig måte hvis du ikke forstår hva den er kallet til å bety, hvorledes den er kallet til å virke, hvis du ikke forstår dens spesielle og nødvendige plass i de synlige og usynlige tings fellesskap, hvis du ikke har

en almen, katolsk forestilling om skapningen som helhet.

Mangler du en slik almen, katolsk forestilling om skapningen, kan du selvsagt skrive ganske pen poesi, du kan lage ganske elegante nipsfigurer og uttrykke ganske interessante og artige tanker. Men den ikke-kristne diktning har alltid, efter mitt skjønn, noe trangt og bundet over seg. Selv for sommerfuglens flukt er hele himmelen nødvendig. Du forstår ikke tusenfryden på engen hvis du ikke forstår solen blant stjernene.

Om fordelene ved å være både kunstner og katolikk sier Claudel bl.a.:

Den første er at troen på Gud gjør lovprisningen mulig. Lovprisningen er kanskje diktningens aller viktigste drivkraft, fordi den er uttrykk for

sjelens aller dypeste behov, den er gledens og livets røst og all skapnings skyldighet. I lovprisningen har enhver skapning behov for alle de andre. Den store poesi, like fra vediske hymner og til Frans av Assisis Solsang, er lovprisning. Lovprisningen er, fremfor alt annet, det tema som "komponerer". Ingen kan lovsynge alene. Endog himmelens stjerner, forteller de Hellige Bøker oss, synger sammen.

(Fra essayet "Kristendom og diktning" i Paul Claudel: Skapelsens kunst. Presentasjon og oversettelse ved Truls Winther. Solum Forlag 1981.)

Spørsmål som kunstnere ofte får fra ikke-kunstnere, er: Hvordan laget du det bildet? Hvor fikk du motivet fra? Hva skjer med deg når du er i atelieret? I motsetning til ateisten regner den kristne med en eksisterende åndelig realitet og ser på mennesket som et inspirert åndelig vesen. I sin konsekvens ser ateisten på mennesket som en maskin styrt av mekaniske lover.

I kristen sammenheng er det derimot meningsfylt å snakke om inspirasjon. Paul Claudel har beskrevet den inspirerte skapelsesakt på en måte som virker komisk, men som ikke desto mindre er dekkende for hvordan kunstneren har det i det begunstigede øyeblikk:

Dikteren setter seg i bevegelse ved hjelp av en slags rytmisk opphisselse, en stadig, nærmest vuggende, gjentagelse av ord, en taktfast resitasjon, på en måte som kan minne om Orientens monotone og ekstatiske sanger. Man ser hvorledes han gnir sine hender, går frem og tilbake på gulvet, slår takten, mumler noe mellom tennene. Og litt efter litt, ved disse taktfaste og regelmessige

Kulturell forarming

Spør ein flokk tiåringar om dei kjenner til den miskunnsame samaritanen. Mange av dei kan ikkje svara, sier statsråd Gudmund Hernes i en samtale med Vårt Land. Eg tilhører ein generasjon som i klasserommet har reist opp og ned gjennom Jødeland, vandra i ørkenen med Moses og gått mel-

lom pyramidane i Egypt. Dette er tapt for mange.

Eg spør meg sjølv om det er råd å lesa Kristin Lavransdatter eller Brand utan å ha den kristne assosiasjonsverda å spela opp imot. Den minkande bibelkunnskapen er ei kulturell forarming.

Tåpelig å tro at man er livets sentrum! Jeg er religiøs men ingen kirkegjenger, forteller Vette Lid Larsen, journalist og forfatter. Jeg får gåsehud av ubehag når jeg hører snakk om Jesus på radioen. Kirken har med sin lutherske halvmaterialisme skapt sperrer til det kristne budskapet.

8

støt, begynner ordene og tankene å velle frem mellom forestillingsevnen og begjærets to poler. Alle evner er nu så årvåkne og så oppmerksomme som overhodet mulig, enhver av dem er rede til å yte det den kan og det som behøves.

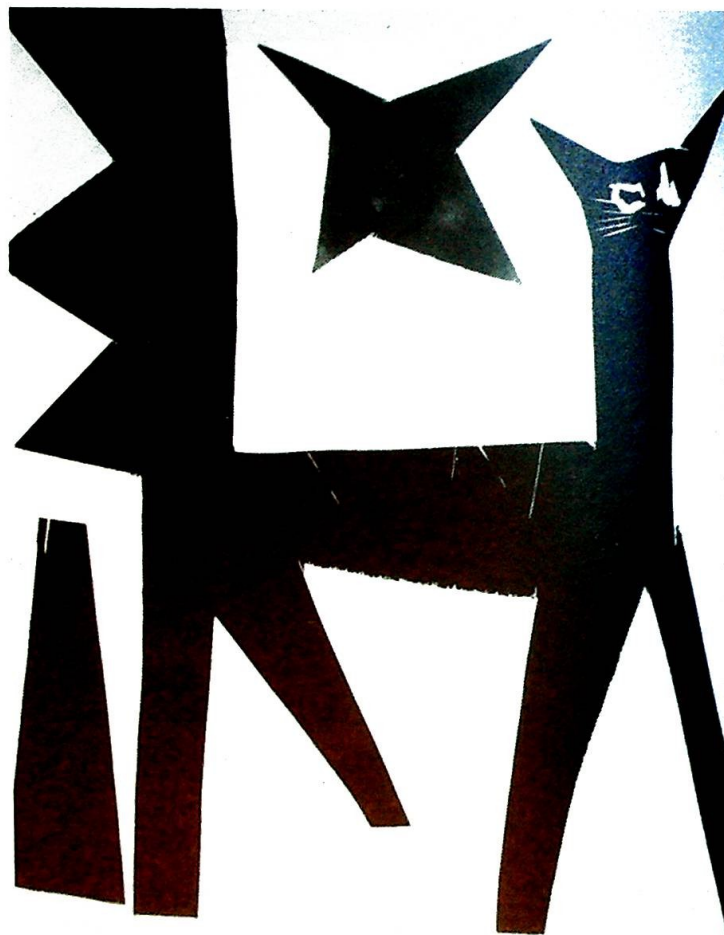
(Fra essayet "Den poetiske inspirasjon" i Paul Claudel: Skapelsens kunst.)

I perioder av den katolske kirkes historie kan en si at verdslig makttrang tok overhånd, og at kirkens positive holdning til bildet gikk over til å bli en dyrkning av bildet som middel til å demonstrere verdslig makt og rikdom. Mange kristne reagerte på dette. Fransiskanerordenen med sitt fattigdomsideal oppstod på 1200-tallet nettopp som en slik reaksjon; reformasjonen på 1500-tallet likeså.

Luther hevdet at troen var et forhold mellom mennesket og Gud alene, og han reduserte kirkens betydning. Det oppstod et skille mellom Nord- og Sør-Europa. Med protestantismen oppstod et negativt syn på de materielle tilbedelsesobjekter, det vil si på billedkunsten. Det utviklet seg puritanske og pietistiske bevegelser. I Norge merker vi fremdeles dette i form av rester av kunstforakt, forakt for intellektet, videre en generell forakt for det dennesidige livet og alle dets materielle manifestasjoner.

Pietistene fremholdt som ideal det enkle mennesket og dets fysiske slit for føden. Det er for å markere en avstand til en slik dyster livsholdning at norske katolikker ved enhver anledning ynder å fortelle at de elsker rødvin - dette forbinder oss med de mer livsbejaende sydli-

Marianne Bratteli:
"New York katt",
tresnitt 1986.

ge breddegrader.

Vi lever i dag i et sekularisert samfunn, et samfunn der de kristne enhetsvisjonene ikke lenger har hegemoni. Mennesket er på leting etter en ny verdensforståelse og nye felles myter. Også vi kristne er preget av å leve i en sekularisert tid, og vi bør være preget av det - det er nemlig meningen at kirken skal være et levende legeme og ikke en stivbent bastion over en fortidig storhetstid. Både kristne og ikke-kristne er på leting.

Kunstnerne er ikke lenger kirkens tjenere, de er såkalte frie kunstnere. Kunstretningene blir ikke lenger dirigert av kirken. De meningsfulle oppgaver og den selvfulgelige plass kunstnerne hadde i i middelalderen, er vekk; i stedet kaver de for å finne nye meningsfulle sammenhenger.

I dag blir et bilde for eksempel sett på som noe som er egnet til å stimulere fantasien eller vekke skjønnhetsopplevelser. Eller det blir brukt som pynt og statussymbol i private hjem. Rike mennesker bru-

Ateister er forøvrig noe av det dummeste jeg vet. Det er så tåpelig å fly rundt her nede på jorda og kjøpe tannbørste og fylle bensin og kjekke seg og tro at man er livets og eksistensens sentrum, og så er man omgitt av et ufattelig mysterium på alle kanter.

Dagbladet

Abortkamp øverst på listen

Kampen mot abort står øverst på sakslisten for kirken i USA, sa New Yorks biskop Joseph O'Connor under en konferanse i Roma for en tid siden. Han viste til at siden 1973 er ca. 22 millioner fostre blitt drept i USA. Tillater man dagens troende å

avvike fra kirkens offisielle lære om abort, setter man hele kirkens lære i fare. Saken blir bare verre om kirken tier og ikke tør bruke sanksjoner mot katolikker som offentlig går inn for adgang til abort, mente erkebiskop O'Connor.

L'OSSERVATORE ROMANO

ker kunst som investeringsobjekter. I land med en fri markedsøkonomi er det dannet et internasjonalt galleri- og spekulasjonsnett som fungerer i overensstemmelse med denne økonomis lover. Her er det så langt fra snakk om kunstverket som middel til tilbedelse av Gud! Noen få kunstnere blir hausset opp, og deres bilder solgt til enorme summer. Delvis i protest mot dette har en del kunstnere begynt å lage bilder som hverken egner seg som pynt eller som investeringsobjekter - det gjelder f. eks. de såkalte installasjons- og performancekunstnere.

Kunstverdenen i dag kan virke både tillokkende og frastøtende med sine mange retninger og stilarter - i denne verden lever såvisst skitt side om side med kanel. Det er dette vi kalle pluralismens tidsalder. Ekspertene er her minst like uenige som menigmann om hva som er godt og dårlig, og det finnes ingen enkeltperson som har oversikt over dagens kunstfenomener og hvor de fører hen.

I en slik tid kan det være fristende å snu ryggen til samtiden og vende seg mot fortiden. Ikke minst kan det være fristende for en kristen kunstner som har en slik strålende arv å se tilbake på. I praksis viser det seg imidlertid at dette ikke duger. Det nytter ikke å gjenskape kraften i den fortidige kunsten ved å kopiere den. Ulykkeligvis har det oppstått en slik forloren kristen billedkultur som en slags glansbildekultur med forbilder i fortidige billedidealer. Mer enn den vitner om religiøsitet, vitner denne kunsten om pubertetens søte dagdrømmerier.

Marianne Bratteli - her med et stykke fantasi og utfoldelse av den mer humoristiske sorten!

Det er ikke bare en del billedkunstnere som vender ryggen til samtiden - ikke minst en del av våre kunsthistorikere gjør det også. Dette at kunsthistorikere har forakt for den kunst som blir laget i deres samtid, har tradisjoner i Norge. I andedammen Norge er det nemlig slik at noen finner livsinnhold/underholdning i å konkurrere

om hvem som er mest betydelig - kunstneren eller kunsthistorikeren. Det er ikke annet enn narraktighet når en kunsthistoriker forsøker å øke sin betydning ved å slå dagens kunstnere i hodet med storheten i den fortidige kunst. Bare dette "å vende samtiden ryggen", er i seg selv så patetisk! Det er minste motstands vei: en unngår ubehaget ved å se seg selv som en del av kaoset i tiden. Dersom en på alvor har et slikt pessimistisk syn på historien, og ikke har annet å meddele enn at alt var bedre i fortiden, synes jeg vedkommende bør leve i ensomhet med denne innsikten. Og la oss andre gjennomsnittsmennesker sysle videre med våre små visuelle sysler.

Heldigvis har den katolske kirke vært åpen for de moderne kunstformer, og mange kunstnere og arkitekter har fått sine største oppdrag nettopp fra kirken. St. Hallvard-kirken i Oslo er et hjemlig eksempel på dette.

Til slutt vil jeg sitere hva Lars Roar Langslet sier - i det tidligere nevnte essay - om de kristnes forhold til samtidskunsten:

Kristen kulturinteresse i vår samtid har i for høy grad latt seg fange inn av snevre og småborgerlige forestillinger om hva som er akseptabelt, og hva som er forkastelig. De puritanske forestillingene om kulturlivet som noe i bunn og grunn tvilsomt og syndig, stikker dypt - og som en direkte følge av den slags forestillinger har vi fått en flora av halvgod eller heldårlig kunst med kristelig ferniss, fromme glansbilde-skildringer i uekte innfatning, som i sin klossete velmenhet er noe av det mest ukristelige som tenkes kan. Er

Om de (relativt) nye søndagsavisene
Hva er det jeg savner – eller kanskje like gjerne – hva er det jeg ikke vil ha? Spør Bengt Calmeyer, og svarer selv: Først og fremst: søndag trenger vi ikke «skriket»!

«Hverdag på en søndag» var overskriften på Calmeyers funderinger over vårt nyeste kulturgode: søndagsavisene: «Hva jeg savner er søndagsførstesidene. Jeg forlanger ikke at Akersgata går i kirkeklær, men hva med en første side som signalise-

rer at det er gudskjelovdagen? Ro. En grad av ettertenksomhet. En side som gir armslag til litt annet enn den vanlige kriminalitet og det alminnelige kjendiseri...

I søndagsavisene er det mest hverdag, selv om det også finnes gode ting, godt lesestoff, egnet til en smule oppmerksomhet. Men det hviler det samme heseblende jag over sidene som på ukas øvrige seks dager.»
Fra Arbeiderbladet

Tale og tie

Å holde seg til sannheten kan kreve at du holder munn, uttalte forfatteren Görgy Konrád til Aftenposten. Å skrive kan også være et spørsmål om stillhet. Men hvis du tier av angst, mister du evnen til sinnsro og medlidenhet.

10

det noe som burde kjennetegne kunst av ekte kristen inspirasjon, så er det mot til å se virkeligheten i øynene, mot til å innse - som Sigrid Undset engang formulerte det - "what a shocking business is human life", og allikevel la oss ane et lys som gjør håpløsheten til håp. Troende kristne som engasjerer seg i kulturdebatten, har viktigere verdier å forsvare enn viktorianske regler for anstendighet...

Jeg kan meget vel forstå den uro mange føler over en slik situasjon. Og allikevel - også her gjelder det ikke å gi etter for frykten, som bare leder til defensive og sterile holdninger. Gang på gang lyder det i Evangeliet, selv i de mest dramatiske krisesituasjoner: "Frykt ikke!" Skulle den formaningen ha mindre gyldighet i de krisene vi er satt til å gjennomleve, og hvor det tross alt også er så mange tegn til håp? Tryggheten i den gamle "enhetskulturen", der kristen orientering var den selvsagte og ubestridelige ramme, er borte for bestandig - men kristendommen har aldri gitt sine troende noen garanti for denslags trygghet: den gir tvertimot en appell til oppbrudd og vågemot. Selv i en verden som forvirrer oss med motstridende tegn og et virvar av ulike orienteringer, godt og ondt i broget sammensetning, bør vi huske at mangfoldigheten, en langt større mangfoldighet enn vi er i stand til å fatte, er et uttrykk for rikdommen i Guds skaperverk.

(Fra "Ord og bilde".)

Kritisk blick på konsum og kunstmarked

- Konsumsamfunnet som både de øst-europeiske og latin-amerikanske landene etterstreber, er ikke noe virkelig ideal. Konsum er et slags selvmord. Det er fullstendig meningsløst å bare omgi seg med ting. Menneskeheten glemmer helt de store spørsmålene, sa Nobelprisvinneren Octavio Paz i et intervju i Aftenposten for en tid siden.

- Vi lever i en forestilling om at vi er naturens herrer, og at naturen er en uutømmelig ressurs som vi i fred og ro kan plyndre. Med andre ord: Uten et fritt marked, intet fungerende demokrati. Men det frie markedes logikk må ikke opphøyes til almen moral. Det fører nemlig til åndelig utarming og katastrofe. Ta for eksempel kunstens område. Jeg mener ikke at staten skal beskytte kunstnerne og forfatterne, men spekulasjonen, det frie markedes logikk, er meget farlig for kunsten. Kommersialismen uthuler alle verdier og ødelegger selv de beste kunstnere. Kanskje vi poeter er bedre stilt enn andre kunstnere. Det er fremdeles få som spekulerer i vår kunst.

I en artikkel med tittelen "Kunst som nøkkel til forståelse" - også den i Aftenposten - kaster Paz nok et kritisk blick på "dagens kunstmarked": - En av hovedgrunnene til den samtidige kunsts sterilitet er

markedet. Det har hatt en demoraliserende og umenneskeligjørende innflytelse på kunstens verden; det blåser opp kunsten og kunstneren i ubegrenset offentlighet, for derefter å suge blodet av dem, skriver Paz.

- Malere har alltid vært viktige i økonomisk forstand. Under barokken var for eksempel Rubens en rik mann, og Velasques ble slått til ridder av kong Filip. Men markedet eksisterte ikke den gang. Det som betød noe, var det spesielle forholdet mellom beskytteren og maleren, en situasjon som døde ut samtidig med at det 20. århundre ble til. I dag ser de aller færreste av dem som kjøper kunst, bildene. De kjøper dem på auksjon for å investere. Før var beskyttersens smak og kunstnerens smak og dyktighet den virkelige målestokk. Så, mot slutten av 1800-tallet, og i begynnelsen av vårt århundre, ble det kunstnerens smak mot det bestående samfunns. Picasso, for eksempel, malte imot det etablerte samfunn i begynnelsen. Braque malte imot det, og det samme gjorde surrealistene. Men nå er det motsatt. Kunstnerne maler for markedet. I dag er det umulig å la være å ta hensyn til markedet, skriver Paz, som fastslår at "kunsten bør ikke være en kommentar til de overfladiske realiteter".

Marx' sjel var død

– Jeg klynget meg også engang til den unge Marx som humanist, men så skjønnte jeg at jeg lurte meg selv. Det Marx så på som former for fremmedgjøring – familien, regjeringen, nasjonen, privat eiendom og religion – er jo sivilisasjonens fundament. Han angriper personlighetens rettigheter og frihet, han

er mot den enkeltes kristne verdighet. Marx var et tankemessig geni, men hans sjel var død.

Det sa den sovjetiske filosofen Aleksandr Tsipko nylig, lærer ved Moskvas institutt for internasjonale studier, i et intervju med bladet Newsweek. Til tross for sitt fortsatte medlemskap i kommunistpartiet, sier han at Russland må vende tilbake til «kirken, den historiske

hukommelsen og troen». «En forutsetning for perestrojka er gjenoppvekkelsen av kirken», sier han.

Om hvordan hans syn på Marx har utviklet seg, sier Tsipko: – Når man leser «Kapitalen» er det klart som krydstall allerede innen man når side tre. Bare en idiot kan tro på marxismen.

KIRKEAKTUELT

Dordi Glærum Skuggevik: En litauisk skjebne

11

I 1947 ble Eimutis, fra Kaunas i Litauen, deportert til Sibir - 16 år gammel. Først i 1960 fikk han vende tilbake til hjemlandet. Hans skjebne er langt fra enestående: Etter 1945 deporterte de sovjetiske makthaverne ca. 15% av befolkningen i Baltikum - de virkelige tallene er det fremdeles bare KGB som har.

Dordi Glærum Skuggevik forteller her Eimutis' historie "for at vi i vår del av verden skal vite, ikke glemme". Hun ble kjent med ham i forbindelse med den Frankrike-turné det nystiftede ungdomskoret ved katedralen i Vilnius gjennomførte sist sommer - en turné hun selv var med å dra i gang.

Artikkelen er skrevet før de siste ukers utvikling i Baltikum.

Eimutis - 16 år og deportert

I bassrekken på Vilniuskatedralens ungdomskor står en mann på 60 år med sølvhvitt hår og med et smil som hyppig krysser ansiktet. 16 år gammel ble han arrestert av KGB i Vilnius - 10.10.1947. I 7 måneder satt han i en celle sammen med 11 andre - i en fengselskjeller. KGB oppgav som grunn til arrestasjonen at Eimutis hadde hatt kontakt med motstandsbevegelsen.

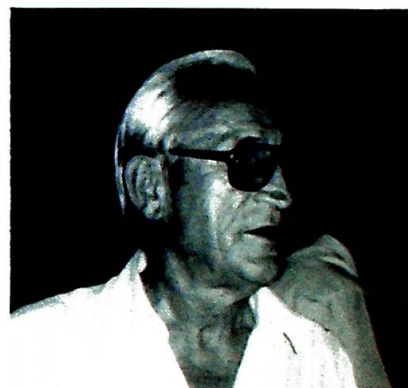
Først 20.4.1948 ble han stilt for krigstribunalet. Han hadde da vært opphengt etter hendene og slått så fordervet, og var så terrorisert, at han ikke kunne stå opp mot anklagerne i retten. De hadde hatt lang tid til å forberede spillet mot ham.

"Det var ingen sannhet - det var et spill," sier Eimutis, der vi sitter på en fortauskafé i St. Malo mellom messen og vesperen, mens turister passerer, og måkene skriker over hodene på oss.

Natten mellom 21. og 22. mai ble Eimutis stuet inn på et tog som forlot Vilnius om natten. Han ble sendt avgårde uten å få gå hjem for å ta farvel med moren og søsteren.

Faren

Faren til Eimutis var blitt arrestert av KGB allerede i 1944. Krigstribunalet anklaget ham for å være "borgerlig" og for å "leve for godt". Annen begrunnelse ble ikke gitt. Eimutis vet ennå ikke i 1990 hvorfor faren ble dømt til fangenskap i

Eimutis Katkevicius.

Foto: Dordi Glærum Skuggevik

fengsel og konsentrasjonsleir - hvor han døde i 1954, etter å ha vært i leirene i Komi, Uchta, Tajert. 20.6.1954 døde faren, men Eimutis fikk ikke vite hvordan, før i 1990. Høyt blodtrykk ble oppgitt som dødsårsak... Nå utbetales en liten kompensasjon til gjenlevende etter folk som døde i konsentrasjonsleirene, forteller Eimutis. Det dreier seg om halvannen rubel pr. dag - nærmest en hån eller en vits, sier han. Eimutis har nektet å ta imot blodpengene - og han brister i gråt når han forteller om dette. Den store kroppen skaker.

På vei til Sibir

Da toget med Eimutis og de andre deporterte stoppet inne i Russland, oppdaget Eimutis som reiste i vogn nr. 17, at både moren og søsteren befant seg i vogn nr. 9. Han sier at den umiddelbare reaksjonen var glede over ikke å være så alene og forlatt. Han fikk flytte over i vogn nr. 9, og sammen ankom de stasjonsbyen Kamarvaga, 96 km øst for Krasnojarsk. Derfra bar det 320 km sørover til Anarstasino, og vide-

“Filioque-problemet” nesten løst

En strid som har pågått i flere hundre år mellom Den katolske og Den ortodokse kirke omkring forståelsen av “filioque”, er nå nærmere en løsning. Uenigheten har dreiet som og hvorvidt Den Hellige Ånd utgår fra Faderen alene eller fra Faderen “og Sønnen”

Pave Johannes Paul har sagt at “filioque” ikke lenger utgjør noen vesentlig hindring for en voksende enhet mellom ortodokse og katolikker. I NT er det hovedsakelig tale om at Faderen sender Den Hellige Ånd.

Omkring Andens opprinnelse sies det ikke noe direkte om Sønnen. Men Ånden og Sønnen er nært bundet sammen fordi utsendelsen av Den Hellige Ånd ved Faderen skjer i Jesu navn og på hans forbønn, sa paven med henvisning til Johannes' evangelium 14, 24 og 16,7.

Striden om den latinske tilføyelsen “filioque” har pågått siden konsilet i Konstantinopel i år 381, og spørsmålet var en av årsakene til det store skisma som fant sted i 1054 da vi fikk en øst-kirke (ortodoks) og en latinsk (romersk-katolsk) kirke. NØP

Pilegrimer til Novgorod

For første gang på 70 år har en gruppe kristne pilegrimer besøkt den gamle russiske vikingebyen Novgorod. Pilegrimene var ortodokse kristne fra blant annet USA, melder nyhetsbyrået TASS.

Innbyggerne i byen viste stor forståelse for at utenlandske kristne ønsker å gjenopplive de gamle tradisjoner med pilegrimsreiser.

12

Eimutis og moren med slekt og venner ved lillesøsterens bære

re 70 km inn i taigaen til Sjanai, hvor Eimutis skulle bli skogsarbeider og tømmerfløter i 7 år. En to år eldre bror var blitt igjen på gymnaset i Kaunas - uvisst av hvilken grunn.

Hardt i Taigaen

Arbeidslederne i taigaen noterte 8-timers arbeidsdag i protokollene, men arbeidsdagen var på 12-14 timer pr. dag, på en matrasjon som bestod av 600 g brød og vann. Moren og søsteren fikk hver 200 g pr.dag. Kjøtt fantes ikke. Moren laget en suppe av vann og brød, og hun hadde fått med seg et fleskestykke hjemmefra som ble brukt nærmest som smakstilsetning på denne brødsuppen. Hun klarte å få det til å rekke til høsten. Da klarte

de også å få tak i noen poteter. Løk ble det også en råd med. Takket være en symaskin klarte moren å få byttet syarbeid i litt melk. Det ble en merkelig forbedring. Eimutis arbeidet mye, og etter et par år kunne de spleise på ei ku sammen med

Livet i Sibir fikk etterhvert

lysere sider - Eimutis ytterst til venstre.

to andre familier. Hver familie melleket kua en dag hver etter tur. Dette bedret livet mye, sier Eimutis.

Det var et monotont liv, sier han. Hele året pågikk det harde skogsarbeidet, og om våren var det fløting ned elvene Kalba - Mana - Jenisei.

Til Krasnojarsk og Novosibirsk

I 1950 døde søsteren, bare 12 år gammel, og i 1955 klarte Eimutis å komme seg inn på musikkskolen i Krasnojarsk, hvor han studerte fiolin, senere bratsj og sang. Det var ledd i en plan for å komme seg vekk fra Sibir. Her sang han også i det russisk-ortodokse kirkekolet. Han fikk mat av presten og 100 rubler til jul. Han forstod imidlertid at han ikke kunne bli musiker på grunn av et brudd i venstre arm, og i 1957, da moren fikk lov å reise hjem til Litauen, dro han til Novosibirsk for å ta gymnaset og begynne på høyskole, med det mål å bli elektroingeniør. Her hadde han ingen familie til å hjelpe seg, og han kunne spise middag bare fire ganger i måneden - hver søndag. Ellers levde han på brød, løk, salt og vann. Studiestipendet var på 220

Økumenisk ekteskaps-ritual i Finland
I Finland blir det nå mulig å inngå blandet ekteskap mellom en lutheraner og en ortodoks kristen etter et todelt kirkelig ritual, satt sammen av elementer fra begge kirkelige tradisjoner. Rituallet ble endelig vedtatt på et møte mellom teologer fra begge kirker, og menighetene på begge sider oppfordres nå til å bruke rituallet og på den måten både akseptere og støtte de blandede ekteskap som inngås. I Finland er både luthersk og ortodoks tro offentlig likestilt, men flertallet hører til Den lutherske kirke.

NØP

Kirken i Latvia støtter nasjonalistene
Den lutherske kirke i Latvia støtter kravet fra nasjonalistene om uavhengighet fra Sovjet, melder Keston College. Katedralen i Riga er av de lokale kirkelige myndigheter stilt til disposisjon for demonstranter som vokter parlamentsbygningen mot angrep fra de Sovjet-tro militærstyrkene.

Inne i kirken blir det holdt gudstjeneste to ganger daglig.

Gailaitis har helt siden han ble erkebiskop i 1989 vært talsmann for nasjonal frigjøring i Latvia. Erkebiskopen har også bedt vesten om økonomisk og moralsk støtte til den latviske frigjøringen.

rubler pr. måned - noe som tilsvarer 22 rubler idag - verdien av en mid-dag.

Hjemme igjen

I 1960 fikk han tillatelse til å ta resten av utdannelsen hjemme i Litauen, og han tok sitt diplom i 1962, ingeniør i mekanikk.

11. mai traff han en jente som hadde bodd i nabolandsbyen i Sibir - på fortauet i Vilnius. Hun hadde 13 år gammel vært i vogn 8 på toget til Sibir da han var i vogn 9. Gjensyns-glede og omfavnelse på fortauet endte med at de traff hverandre hver dag til de giftet seg året etter. Både kona og sønnen på 25 år er leger.

De døde hentes hjem

Sommeren 1989 hentet Eimutis hjem den døde lillesøsterens jordiske levninger og fikk henne begravet i Litauens jord. Konas bestemor brakte han også hjem fra Sibir samtidig. Hun døde i 1951. Sterke handlinger som taler et språk som er vanskelig å forstå for dagens nordmenn.

På flyet hjem fra Frankrike forteller en fransk dame at fransk TV har vist et stort program om denne aksjonen for å hente døde litauere hjem fra Sibir, så Eimutis var ikke alene. Den franske damen forteller videre at nå planlegges en lignende aksjon for å hente døde litauiske soldater hjem fra Afghanistan. I særlig grad er litauiske soldater blitt brukt i Afghanistan, forteller hun, og ellers er litauiske soldater blitt trakassert og myrdet i brakkene til Den røde arme. - En årelating av Litauens unge mannsgenerasjon er

Eimutis' mor ved datterens grav i Sibir

altså foregått på ny, for å svekke Litauens motstandskraft. Er dette blitt vist i norsk TV?

Vi synger - og tåler alt!

Eimutis forteller om en kontrablokade av Russland som ikke er særlig fokusert av norske media: Russerne så at litauerne klarte å brødfø seg ved egen innsats etter 2 år i Sibir, og gjorde derfor Litauen til sitt spiskammers. Nå sender ikke Litauen mat til Russland. Kjøtt, melk, ost og smør kommer ikke lenger derfra til Moskva. En voksen person i Russland får derfor bare en rasjon på 1/2 kg kjøtt pr. mnd. i Russland idag, sier Eimutis. Melk, ost, smør og egg finnes ikke i Russland for vanlige folk idag. Kontrablokaden fra Litauen er derfor alvorligere for Russland, enn mang-

elen på gass og bensin i Litauen.

Litauerne har alltid vært et arbeids-glad folk, russerne det motsatte, sier den unge litauerinne som hjelper oss med språket. - Mat er derfor ikke noe problem i Litauen under blokaden. Folk bruker hagejorda si maksimalt. Vi har ikke slike matmengder som vi ser her i Frankrike, men vi har mat nok. Gode klær og sko mangler vi, men vi kan unnvære alt - unntagen Litauen! Vi synger - og tåler alt! Russerne er sinte - men vi synger! Vi synger ved alle demonstrasjoner! Vi hadde en stor sangerfest i Litauen før vi kom til Frankrike.

Hva med fremtiden, Eimutis?

"Da jeg var i Sibir, hadde jeg intet håp. Det var et liv uten fremtid, uten håp av noe slag. Nå skjer det

Ensporet gjennomføring av konsilsreformene

Ifølge liturgispesialisten Albert Gerhard er det først nå, 25 år etter Det 2. Vatikankonsil, at man virkelig begynner å tegne seg konsilsdokumentenes fulle og hele innhold. De innenkirkelige reformer som fulgte i konsilets kjølvann, ble til dels gjennomført noe ensporet og med en "trykk-på-knappen-mentalitet". Liturgien ble ifølge Gerhard funksjonalisert og avsakralisert med den følge at gudstjenestens "helhellige dimensjon" ble redusert. KNA

Fra piggråd til fattigdom:
De vietnamesiske båtflyktningene
For første gang på femten år er det flere som kommer hjem enn det er flyktninger som reiser ut. Men kanskje er det ikke hjemlandet som lokker? Det er utlandet som skremmer, skriver Det norske flyktingeråds informasjonsblad "På flukt."

Vietnamesiske båtfolk som har våget livet i flukt over havet, har havnet i asylsøker-

fengsler: 115.000 vietnamesere holdes innestengt, halvparten av dem i Hong Kong. Noen få har fått flyktningestatus, resten skal sendes hjem til Vietnam. Fattige var de før, enda fattigere kommer de tilbake: Dette er de frasortertes tilbaketog, skriver bladet "På flukt". De rike land i vest vil ikke ha dem lenger, naboland i øst har aldri villet ha dem.

14

så mye. Ting har skjedd så fort. En får håpe det beste for oss alle. Jeg er den siste av vår lille familie som fremdeles lever." Eimutis skaker igjen i gråt, og den som har gravd i sårene, tar omkring ham i taus støtte. Han har latt seg intervjuet for at vi i vår del av verden skal vite, ikke glemme. Snart er han igjen den som

humoristisk løfter humøret i koret, den som først spretter opp når vassmugga på bordet er tom, som løper ut på kjøkkenet med tallerkenstabelen fra bordet for å lette serveringspersonalet, og den som lettest løper ned stranda, og den som først kaster seg i bølgene. På 60-åringer kan oppvise en slik fysikk, men så

er det heller ikke mange som har tatt tak med taigaen slik som Eimutis - og vunnet!

Det er en monumental opplevelse å se et menneske som reiser seg slik som Eimutis, etter å ha fått sitt menneskeverd så til de grader tråkket på. Litauen uttrykt i en person!

Hellig Olavs fest, - Olsok 1991

Den årlige Olsoksamlingen, som avsluttes med pilgrimsferd til Stiklestad, finner sted i dagene 26.-28. juli. Stedet er Sund folkehøyskole, Inderøy, Trøndelag.

Nærmere enkeltheter vil komme senere, foreløpig minner vi alle interesserte om å sette av datoen. Olsoksamlingen er hverken retrett eller seminar, men *katolske samlingsdager*, og arrangementet er åpent for alle.

Olsokkomiteen.

På vei til kapellet på Stiklestad - Olavsdagene 1990.

Fattige land rammes hardt av krigen i Golfen

Krigen i Golfen rammer mange fattige land ved at oljeprisene har skutt i været. Særlig vil dette ramme 66 oljeimporterende fattige land hvorav tolv afrikanske land vil få særlig alvorlige økonomiske problemer.

Denne økonomiske tapet har sin årsak i sammenfall med stigende oljepriser, redusert utskipning av olje fra Golfen og tap av

eksport fordi de industrielle landene krever mindre. Krigen vil resultere i en nedgang i bruttonasjonalproduktet fra en til to prosent, uttalte en tjenestemann fra Det internasjonale pengefond (IMF) nylig. Men han la til at nåværende krise ikke vil påvirke afrikansk økonomi slik krisen i 1970 gjorde. NØP

Politikk og makt

Jeg blir alltid mistenksom når jeg møter politikere som hevder at de ikke ønsker makt, uttalte statssekretær Jens Stoltenberg nylig til Verdens Gang. For hva er de ute etter da? Billig mat i stortingskantina? I så fall burde de ikke være der.

Åge Rønning er død

15

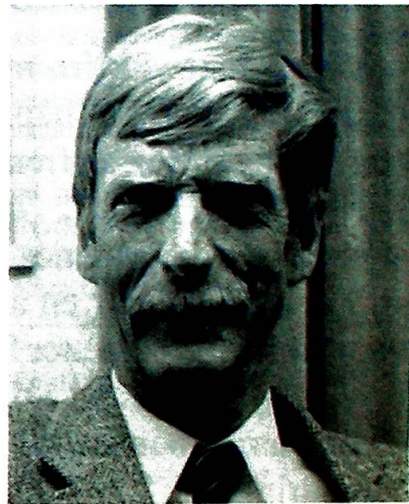
Mens rakettene slår ned i Golfen, og sultedøden på nytt truer i Afrika, kommer budskapet om Åge Rønning's død oss nær inn på livet. Ut fra sine egne livserfaringer i en hard verden var han sterkt opptatt av kampen mellom det gode og det onde. I novellesamlingen "Et satans spill" fanger jeg-personen dette inn: "Fra den ynkelige natten da lyn splintret vår isolerte verden, har jeg famlet meg frem og tilbake for å finne en sammenheng i dævelskapen." Sitatet beskriver kanskje Rønning i et nøtteskall: en sterk bevissthet om det ondes problem, men også om lengselen og håpet etter mening og sammenheng.

Ved egne viktige livsvalg - som han selv mente han snublet over eller ble nennsomt ledet til - fant han frem til en sammenheng: et lykkelig ekteskap med Magda, "en følelse av et større fellesskap" i den katolske kirke og "skrivningen" som satte ord på tilværelsens grunnleggende paradokser og håpet. Disse tre grunnpilarene utgjorde sammenhengen i hans liv, preget av utallige utenlandsopphold i Italia og Portugal, fjernt fra norsk lynne og mentalitet. Av den grunn ble han ofte oppfattet som fremmed og utilgjengelig, og ingen var mer gledelig overrasket enn han selv da "Kolbes reise" solgte i flere opplag og ble satt opp på Nationaltheatret i Kjetil Bang-Hansens regi. Leserne vil minnes ham som en profesjonell og uredde redaktør av St. Olav i kjølvannet av alle forandringene etter konsilet. Men ikke alle var like begeistret for måten han løste oppgaven på. Med sin befriende

ironi likte han å fortelle om en av kirkens sogneprester som en dag stanset ham i trappen på vei inn til kontoret i Akersveien og sa: "Si meg, får De betalt for det også?"

Tidlig på 70-tallet ble han rammet av multippel sklerose som gradvis brøt ham ned fysisk. Han bar sykdommen uten klage og uten bitterhet. Underfundig kunne han bemerke at sykdommen var en slags velsignelse: Den gjorde ham stedfast og ga ham tid til å skrive. Faktisk ble syv av hans femten bøker til i denne perioden. "Husker De Scobie?" ble til og med skrevet med en skjelvende pekefinger som strevde med å slå ned på riktig tast. Men da han ikke lenger evnet å skrive slik han hadde for vane, takket han nei til alle nymotens hjelpemidler. Bortsett fra at han aksepterte at en fjernkontroll ble montert på armlenet, slik at han kunne følge sitt favorittlag Sheffield Wednesday. Han beholdt humøret og sine fornøyelige understatement og sin vennlighet gjennom alle prøvelser. Takket være Magda - og med regelmessig hjelp fra Fransiskushjelpen i de senere år - var han hjemme til siste dag.

Åge Rønning følte seg nær knyttet til fransiskanernes kirke på Enerhaugen. Der fant han sitt åndelige hjem - og grunnlaget for håpet. Men hans "famling" gjorde ham hverken til misjonær eller moralist. Tvert om. I miljøet var det ikke få som rynket på nesen av de vovete sider ved hans romaner og noveller, og den polske oversettelsen av "Kolbes reise" ble det ikke noe av,

da han nektet å stryke bokens første kapittel! Men det moret ham. Minst av alt ville han være prektig med kristen merkelapp. Hans sympati var hos de "tørste", hos de desillusjonerte og utstøtte - det fikk jeg selv erfare i livets omskiftelighet i et varig og inderlig vennskap.

Rønning hadde et våkent øye for Guds nærvær og handling i det uforutsette og i det tilsynelatende svake og ueksemplariske, med et innett håp om at "markene langsomt blir grønne igjen", at Gud vil seire over det onde til slutt, uansett.

I troen på at han nå har funnet den endelige sammenhengen, lyser vi fred over hans minne.

Knut W. Ruyter

St. Olav var ferdig til å gå i trykken da dødsbudskapet kom - neste nr. av bladet vil romme en bredere omtale av journalisten, forfatteren og redaktøren Åge Rønning. Red. anmerk.

underskudd på økumenikk siden
to Hermann Pesch, professor i systema-
k og kontroversteologi, mener det er
underskudd på økumenikk siden". I et
redrag i Det katolske akademi i Ham-
burg for en tid siden, hevdet Pesch at Det
Vatikankonsils håp om mer økumenikk,
ikke er blitt oppfylt. Riktignok har pave
Johannes Paul II uttalt seg mer anerkjen-
nende om Luther og om de økumeniske
bestrebelse enn noen annen pave, men

parallelt med dette finnes "anti-økumenis-
ke foreteelser" i den katolske kirke, mente
Pesch og nevnte som eksempel enkelte
salig- og helligkåringer, taleforbud for teo-
loger som krever mer økumenikk, og en
personalpolitikk som går på tvers av dem
saken angår.

I den økumeniske samtale oppfattes den
økende klerikalisering av det kirkelige liv
og tilbaketrengningen av legfolket som

"mistillitvekkende". De adskilte kirker og
det manglende fellesskap er ifølge Pesch
"en skandale", og det er "en synd" ikke å
ta de skritt i retning kristen enhet som i
dag er mulige. Til tross for denne noe
"pessimistiske bedømmelse av situasjon-
en", gjelder det - ifølge Pesch - å være
tålmodig: Aggressiv motstand eller utmel-
delse av kirken, ser han ikke som alternati-
ver. KNA

- Et klart inntrykk fra nyttårshelgen i Praha er at det kristne budskap om håp, fred og forsoning er en realitet, til tross for at fremtiden synes usikker, skriver Anna Maria Hodacs, ankerkvinne i redaksjonen for de svenske jesuittenes tidsskrift *Signum*, i denne artikkelen. Hun var en av 85.000 som i nyttårshelgen var samlet i Praha etter innbydelse fra den økumeniske Taizé-bevegelsen. Solidaritet og forsoning stod på programmet, som også rommet gjensyn med en by i forandring.

Dette var Taizé-bevegelsens tredje offisielle møte i Øst-Europa: Det første ble holdt i Pecs i Ungarn våren 1989, det andre i Polen ved årsskiftet 1989-90. Bevegelsen har hatt nedslag i Øst-Europa siden 1962, i begynnelsen under meget store vanskeligheter. Mange tsjekkiske og slovakiske ungdommer har, ved hjelp av diverse oppfinnsomme påskudd, deltatt i uoffisielle Taizé-møter - inklusive flere møter med besøkende fra vest i selve Praha. De som nå vendte tilbake til det nye Praha, som åpent kunne ønske kristne brødre og søstre velkommen, gledet seg over den endrede atmosfæren.

At det er høykonjunktur for forgyllerlauget i Praha for tiden, var lett å fastslå - "den gyldne byen" med de mange barokk-kirker begynner langsomt å få igjen sin glans. Og gullet er en del av barokkens smak! Byens mest sentrale jernbanestasjoner har fått tilbake sine tidligere navn: Wilson-stasjo-

nen, oppkalt etter USA-presidenten som hevdet tesen om "en fred uten seierherrer", og Masaryk-stasjonen, oppkalt etter landets første president. Også atmosfæren er forandret. Passkontrollørens vennlighet da han stempler passet, slår den som minnes tidligere tiders bokstavelig talt oppskrudde kontrollpersonell som - i et sinnrikt innrettet speilsystem og iskaldt lys - gransket de reisende. Tidligere ble landets egne borgere fratatt sine pass når de vendte hjem fra en innvilget utenlandsreise.

Å finne en dagsavis på noe annet språk enn tsjekkisk og russisk, lot seg ikke gjøre tidligere. Nå finnes rykende ferske *Süddeutsche Zeitung* og *International Herald Tribune*, men dessverre også fargesprakende pornografi på selveste Vaclavplassen. Tilbudet på europeisk litteratur begrenser seg ikke lenger til matematiske fagbøker - lekkert illustrerte barnebøker lokker folk til å lære seg engelsk. Mange-

len på bredere språkkunnskaper hos den yngre generasjon er en alvorlig brist i landene i øst. Russisk har lenge vært det eneste fremmede språket. Til og med kopieringsmaskiner var å se i utstillingsvindue - utstyr som tidligere, selv i løse deler og demontert stand, automatisk gjorde innehaveren hjemfallen til straff for undergravende virksomhet. Ja, til og med hundenes liv er radikalt forandret. I 1986 var alle hunder som såes på gatene, utstyrt med munnkurv, nå sprang mange fritt om i parkene. En enslig ruhåret dachs ble observert sittende i det knøttlille våpenhuset i St. Ignatiuskirken ved Karlovoplassen, han ventet tydeligvis på sin herre som var til messe. Hverken hund eller herre var lenger registrert som avvikende dissidenter.

Til dette nye og frie, men fortsatt fattige og øststatgrå Praha var unge fra hele Europa innbudt av Taizé-bevegelsen. De ble hilst velkommen ikke bare av de mange familier som åpnet sine hjem for møtedeltagerne, men også fra offisielt hold, blant annet ved et meget personlig budskap fra presidenten for den tsjekkiske og slovakiske føderasjon, Vaclav Havel, her gjengitt etter den engelske oversettelsen: - Kjære unge venner! Da jeg hørte at 80.000 unge européere skulle komme til Praha med Taizés budskap, et budskap om kjærlighet og fred, ble jeg meget rørt. På den måten blir vår hovedstad - som Paris, London, Barcelona, Wroclaw og andre byer - et ledd i det åndelige nettverk som disse byer utgjør med sine katedraller, sine innbyggere, den felles tro som binder dem sammen. Dette

Men det viktigste nå...

Tidlig på sommeren kom det soldater til landsbyen min, forteller Julietta, en av flere tusen flyktninger fra krigen og terroren i Mosambik. Med minstemann Rajabu på armen måtte jeg se på at de drepte min andre sønn, mine foreldre, tante og onkel. Jeg ble slått og etterlatt utenfor huset. Soldatene tok med seg det lille vi hadde av eiendeler.

Da jeg kom til meg selv, hadde jeg bare én tanke i hodet: å komme meg vekk. Etter døgn på vandring ble jeg tatt hånd om og bragt med båt over til Malawi. Her har jeg funnet en trygg havn. Jeg tenker stadig på den grufulle hendelsen. Men det viktigste nå er å sørge for at Rajabu får nok mat og klær, og at han holder seg frisk.

Malawi er et av Afrikas minste og fattigste land. De fleste av dem som er kom-

met til samme leir som Julietta, er kvinner og barn. De bor tett, vannet er dårlig og smittefaren stor. Opptil fire barn deler seng. Mødrene som er med og stiller sine små, må sove på gulvet...

Det er Arne Danielsen fra Lillesand som forteller om Julietta, en av de mange tusen ofre. Danielsen er Det norske flyktningsråds representant i Malawi.

Samlet 85.000 i Praha

17

nett, som er både skjørt og sterkt, konstituerer Europa.

- Vår tid og dens dype omveltninger fører til en fullstendig forandring av vårt liv også på det åndelige plan; tvinger oss til å søke den egentlige meningen med livet uten frykt og uansett hvilke ofre det måtte kreve. Her kommer deres "pilegrimsreise for tillit på jorden" som en hjelp til å søke og finne troens kilder og den åndelige verden som gikk tapt i tiårene med totalitært styre. Jeg er svært glad for at dere nettopp av disse grunner er kommet hit til Praha på broder Rogers innbydelse, som har kardinal Tomaseks fulle støtte. Jeg beklager at jeg ikke personlig kan delta i deres bønner og diskusjoner, så meget mer fordi de representerer verdier som står mine egne svært nær. Men dere skal vite at jeg på det åndelige plan er med dere hele tiden mens dere er her. Deres felles bønner kommer til å gi impulser til alle mennesker av god vilje, og de kommer til å styrke tilliten og solidariteten mellom mennesker. Det trengs på veien til den forsoning som en dag skal lede oss til det Europa vi så dypt lengter etter: et Europa der alle står sammen og er hverandres bror og søster."

Av de 85.000 unge "av ulik alder" som hadde funnet veien til Praha, var deltagelsen fra naboene i nord, Polen, i særklasse. Ikke mindre enn 35.000 polakker. Det polske nærvær preget møtet sterkt. På hvilken måte? Språket og det vanskelig definerbare begrepet stil. Det selvsagte polske, det nasjonale og de unges selvfølgelige gudstro: 90 prosent av de unge i Polen sier at de

tror på Gud, og av disse er 90 prosent katolikker. Taizé-møtet i Wroclaw ved forrige årsskifte bidrog sikkert til den store interessen samt muligheten til en utenlandsreise under de rådende økonomiske forhold. Østlandenes dominans var i det hele påtagelig. Arrangørene var selvsagt klar over at slik ville det gå med Praha som møtested, men det rimet godt med det budskap om solidaritet og forsoning som preget møtets idéinnhold. Av den lille gruppen fra Skandinavia på 700 var de aller fleste fra Sverige.

Hvordan kunne så mange mennesker få plass til å sove og samles i de gruppesamtaler som er så typiske for Taizébevegelsen? 150 menigheter av ulike konfesjoner i Praha og omegn utgjorde vertsskapet; mange familier tok imot gjester; skoler, menighetslokaler og andre offentlige institusjoner tilbød losji. Et åpent og gjestfritt Praha stilte til og med sitt kommunikasjonsnett til disposisjon. Den vanligvis så effektive metroen fyltes til bristepunktet av til tider syngende møtedeltagere på vei til middagsbønnen i de to store teltene i Lethna som var reist som tredelte basilikaer. Der var det tørt, stille og varmt. En atmosfære av alvor, glede og personlig stillhet preget de omkring 54.000 som til daglig samlet seg der til to bønnetimer. Noen levende lys, ikoner, et kor var det "arrangement" man hadde bestemt på forhånd. Det var ingen fremtredende leder under møtene. Man satt på gulvet og stemte i de enkle omkvedene som for det meste synges på latin. Stillhet og en kort

meditasjon på noen minutter av en av Taizébevegelsens grunnleggere, broder Roger, samt noen bønnintensjoner - det var alt. Det var ikke aktuelt å la seg friste av elektronikken som stod til disposisjon, å ty til de sterke effekter. Ikke messen, men den enkelte i indre samling var det som ga dette kjempearrangementet dets særpreget.

At dette møtet kunne legges til Praha - Berlin, Paris, London og Roma har vært møtested tidligere - er i seg selv et uttrykk for Taizébevegelsens budskap om enheten mellom et indre liv og et liv i solidaritet med alle land og mennesker. I sitt innledningsforedrag sa broder Roger da også at "intet folk har mere skyld enn et annet". Og i det "Brev fra Taizé" som møtedeltagerne brukte som grunnlag for gruppesamtalene, utvikles disse tankene om solidaritet og tillit mellom folkene videre: "Det er svært viktig ikke å ydmyke medlemmene av en nasjon selv om deres ledere ved visse anledninger i fortiden har gjort seg skyldige i terrorhandlinger. Utallige er de som har gitt det beste av seg selv som 'voktere' som sprer tillit og tiltro mellom mennesker og ulike folk. De har reist seg midt blant menneskene som tegn på noe som man knapt våget håpe på. De har bygget opp sitt indre liv under til tider ufattelige prøvelser, og de har holdt ut i alle situasjoner. Mange av dem har gjennom sine liv kommet nær Kristi hellighet."

Solidariteten mellom folkene henter sin inspirasjon fra Det nye testamentet. Taizé-bevegelsen hevder kravet om en rettferdig forde-

20 millioner flyktninger!

Det er like mange flyktninger og fordrevne i dag som det var etter andre verdenskrig, stadig flere langvarige og uløste konflikter... Vi henter våre opplysninger fra Det Norske Flyktingeråds informasjonsblad «På flukt»:

Med flyktninger mener vi mennesker som har flyktet over en grense, som oppfyller FN-konvensjonens øvrige kriterier

for status som flyktninger, og som er registrert og godkjent i asyl landet.

Ut fra en slik definisjon er det i dag vanlig å regne med at verden har omlag 17 millioner flyktninger. I tillegg kommer de såkalte illegale og uregistrerte flyktningene. Disse utgjør ialt vel tre millioner mennesker. Totalt sett synes det derfor riktigst å regne med at verden har drøye 20 millioner flyktninger.

Mor-og-barn-gruppe på gamlehjemmet?

Ved et aldershjem i Osnabrück i Tyskland har man en tid forsøkt nettopp det: siden mars i år har de ca. 50 pensjonærene én gang i uken hatt besøk av en mor-og-barn-gruppe på ca. 20 – barna var 1 til 3 år. Hensikten med prosjektet

18

ling av jordens ressurser som en forutsetning for fred. "Men det å dele det materielle, er ikke alt. Solidaritet innebærer også at man deler på det kulturelle plan. Når det gjelder Europa, trengs det å bygge en 'Europa-familie', og det haster. Hver og en av Europas nasjoner trenger å leve i samspill med de andre. Européerne må ikke bli

selvopptatte; de trenger å se utover; de vil alltid oppdage en del av sin rike begavelse nettopp når de lever i solidaritet med nasjoner i andre deler av verden. De ulike deler av verden trenger hverandre. Hver del av verden mister en viss grunnbalanse når den kun lever for seg selv og ikke i samspill med andre."

Et klart inntrykk fra nyttårshelgen

i Praha er at det kristne budskapet om håp, fred og forsoning, som ble betonet så sterkt under Taizé-møtet, er en realitet til tross for at fremtiden synes usikker. At det unge Europa ikke undervurderer denne kraften, ble tydelig markert av de store skarer som møtte opp.

(Fra "Signum", noe forkortet)

10-årsjubileum for Norsk Økumenisk Pressebyrå

Forkortelsen NØP vil være kjent for St.Olavs lesere fra en lang rekke nyhetsnotiser gjennom de senere år. I år kan NØP - Norsk Økumenisk Pressebyrå - se tilbake på ti års innsats. Det var under "Bønneuken for kristen enhet" i 1981 byrået ble etablert, og siden har det lille byrået jevnlig sendt ut meldinger om kirke og kristenliv verden over, både til "profesjonelle" mottakere og private interesserte.

- Det har vært et tiår hvor kirken har spilt en stadig viktigere rolle på den internasjonale arena, noterer byråets grunnlegger og ansvarlige redaktør, *Torbjørn Wilhelmsen*, i anledning jubileet. - Kirken i Norge skal være glad for den mediedekning som er blitt martyrkirkene i land som Sør-Afrika og den tidligere østblokken til del. Dette har ført til at folk flest har fått et langt mer nyansert syn på kirken som samfunnsinstans,

En reportasjeserie om misjon og kirkesamfunnene i Sør- og Nord-Trøndelag som Wilhelmsen laget for NRK-Trøndelag, ble forløperen for NØP. - Under arbeidet oppdaget jeg hvor interessert alle var etter å fortelle om sin egen kirke, men

også hvor lite de visste om den kirkelige naboen, både 'fysisk' og åndelig. Samtidig oppdaget jeg hvor dårlig nyhetstilfanget fra kirkelivet utenfor Norges grenser var. Det måtte så å si et attentat mot paven til før det ble viet plass til kirkelige nyhetsoppslag i vanlige medier. Gradvis vokste idéen om et nyhetsbyrå frem, og i samarbeid med fransiskanerpater *Wihelm Hertman* ble NØP etablert. Hertman hadde allerede etablert et økumenisk senter her i Bergen, og her falt NØP naturlig inn, skriver Wilhelmsen.

NØP har ingen formell platform å stå på, og alt arbeid er basert på frivillig ulønnet innsats. - Dette har gjort det vanskelig å realisere ambisjoner om større bredde, tyngde og gjennomslag. Styrken har vært at vi med etabolutt minimum av kostnader har kunnet drive NØP og derved ha et felleskirkelig miljø for nyhets- og informasjonsformidling. Vi har hele tiden søkt å utfylle og nyansere nyhetsbildet i norske medier, skriver Wilhelmsen.

- Ett av motivene for å etablere NØP var å skape større interesse og forståelse for andre kirker blant

folk flest i Norge. Uten at æren skal tilføres NØP, må man si at så har skjedd: Kirken spørres og omtales med langt større selvfølghet i 1991 enn i 1981. I sin tur fører dette til bedre kjennskap til andre kirker enn den dominerende statsautoriserte lutherske kirke. Og tiden arbeider helt klart for større interesse og aksept for å synliggjøre kirkelig enhet også i Norge. I en slik 'enhets- og samarbeidsstrategi' ble NØP etablert for ti år siden, noterer Wilhelmsen, som ikke har planer om 10 nye år med NØP i sin nåværende form. - Mens NØP var 1980-årenes svar på utfordringene, må 1990-årenes utfordring få sitt eget svar.

St. Olav takker de økumeniske ildsjelene i NØP for helhjertet, varmhjertet og vidsynt innsats og ønsker lykke til for arbeidet fremover.

er både å gjøre aldershjemmene mer åpne slik at de blir møtesteder for ulike aldersgrupper, og bidra til «generasjon-skontakt» for kjernefamilien. Ved sammenkomstene har man lagt vekt på «å gjøre ting sammen», og erfaringene er så positive at man vil fortsette prosjektet.

KNA

Hong Kong folk i frykt

Det råder stor usikkerhet blant folk i Hong Kong om hva som vil skje med dem etter 1997. Da vil denne britiske kolonien bli overtatt av Kina, og folket i Hong Kong har måttet innse at det er lite de kan gjøre med denne saken.

På bakgrunn av dette har det kristne instituttet i Hong Kong satt seg som mål å hjelpe sine landsmenn. De legger nå vekt på gjennom forskning, forkynnelse og utdanning å forberede folket i Hong Kong til å leve med det mange vil betegne som en heller usikker fremtid.

NØP

Sør-Afrika: Håp - eller mer vold?

19

- Et av de politisk sett mest begivenhetsrike år i Sør-Afrika er slutt, og veien til frihet ser vanskeligere ut enn noensinne før, noterte Den sør-afrikanske bispekonferanses pressetjeneste ved årsskiftet.

- Den optimisme som fylte mange sør-afrikaneres hjerter da fremtredende politiske ledere som Nelson Mandela ble løslatt, og nye politiske grupperinger ble tillatt, synes å forsvinne raskt. Slik forholdene er, er det ikke overraskende at mange av innbyggerne i de sorte boområdene sammenligner samtalen mellom regjeringen og ANC (African National Congress) med et løp som blir tøffere jo nærmere man kommer mål, heter det i desemberutgaven av pressetjenestens nyhetsbulletin *Perspectives*. - Men i sør-afrikansk sammenheng kan man ikke snakke om å nærme seg mål før den politiske utvikling er kommet dithen at alle landets innbyggere har rett til å stemme ved frie og rettferdige valg. Det er adskillige hindere på den veien.

For det første har regjeringen og ANC litt av hvert å ordne opp i seg imellom før de mer meningsfulle forhandlinger kan komme i gang. Men selv om de kommer så langt, er det mange andre viktige ting å ta fatt på, noterer *Perspectives*. Blant annet må man få de mange politiske grupper som i dag opererer fritt i terrenget - og ofte med voldsomme midler - til å slutte seg til forhandlingsprosessen. "For tiden later den politiske aktivitet her i landet til å gå ut på vinne folks sinn og hjerte, men ulykkeligvis ender disse forsøkene rett som det er i blodbad der uskyldige mennesker myrdes. De tusener som ble myrdet i

Natal og Transvaal er uhyggelige eksempler på hvor ødeleggende politisk vold kan være." Politiet ivaretar ikke sine forpliktelser som ordensvern i disse områdene. "De er raske til å påtale trafikkforseelser og til å behandle fredelige demonstranter som farlige oppviglere, men sendrettede eller ikke tilstedeværende når det gjelder alvorligere ting; de fungerer indirekte som systemets forlengede arm idet de ikke griper inn mot vold fra høyresiden."

Den økende politiske aktivitet i de såkalte homelands, har ført til øket uro - med avdekking av korrupsjon, rivalisering mellom ulike grupper og "kuppforsøk" for å bringe ro og orden. Mange mistenker disse kuppforsøkene for å være iscenesatt av regjeringen som ønsker å komme seg ut av den kinkige situasjon som avsløringene av korrupsjon og politivold i homelands har skapt.

Boligforholdene i "homelands" og i "svarte" bydeler - nærmere bestemt for det store flertall av landets innbyggere - er uholdbare og bidrar på sin måte til uro og vold. I kjølvannet av en viss liberalisering av reise- og bosetningslovene for den svarte befolkning rundt midten av 80-tallet, ble det en masseflytning fra landsbygden inn til til de allerede overbefolkede byområdene - resultatet ble store sosiale problemer i form av alkoholmisbruk og vold. Elendig statlig boligbygging kombinert, i mange

tilfeller, med korrupsjon, samt "straffetiltak" i form av stengning av strøm- og vanntilførsel mot bydeler som protesterer og demonstrerer, har ikke gjort situasjonen bedre. Også her bidrar politiet snarere til å øke uro og voldstendenser enn til å skape ro og orden, noterer *Perspectives*.

"Vil det bli mer vold i 1991?" spurte de sør-afrikanske biskoper bekymret ved årsskiftet.

Siden da har to gledelige ting skjedd. Nå sist i januar møttes de to politiske rivalene ANC-nestleder Nelson Mandela og Inkatha-lederen Mangosutho Buthelezi for første gang, de innrømmet begge den andre organisasjonens rett til å eksistere og oppfordret sine tilhengere til forsoning og til å avstå fra vold. Og president *de Klerk* har foreslått at nasjonalforsamlingen opphever rasekillet i boligområdene og fjerner bestemmelsen som reserverer 83 prosent av jorda for de hvite. Men det er lite trolig at de 3.5 millioner svarte som er blitt tvangsflyttet siden 1948, får sine jordområder tilbake. Fredsprisvinneren Desmond Tutu mener forslagene er viktige, men ikke tilstrekkelig, ifølge *NTB*. Det mener også formannen i AFRA, Forbundet for fremgang på landsbygda, *Richard Clasey*, som sier at "en dramatisk jordreform må til for å bøte på skadene loven har forårsaket helt siden 1913". Det gjenstår å se om lovforslagene blir vedtatt, men blir de det, betyr det viktige skritt på veien mot avskaffelse av apartheid. Men, som avisen *Vårt Land* noterer i forbindelse med regjeringen *de Klerks* siste utspill, "radikale reformer kan ikke fjerne urett alene." Et synspunkt landets katolske biskoper turde være høyst enige i.

Biskoper skeptiske til Medjugorje
 I et brev til sitt bispedømme minner biskop Wilhelm Eger av Bolzano i Nord-Italia om at kirken ikke har anerkjent åpenbaringene i Medjugorje som autentiske, og at stedet ikke er noen offisiell Maria-helligdom. Biskopen viser også til nye regler som gjelder for organiserte reiser til stedet der jomfru Maria skal ha vist seg daglig til noen unge i snart ti år: Det er bl.a. ikke lov å arrangere valfarter i offisiell menighetsregi; det er heller ikke tillatt å lese

meddelelser fra de såkalte åpenbaringene i messen. Andre italienske biskoper har gjort biskop Egers tekst kjent i sine bispedømmer.

Reglene gjenspeiler, ifølge ukeavisen *Catholic Herald*, Vatikanets voksende skepsis i kjølvannet av et par undersøkelser om visjonenes ekthet. På den annen side sies det at pave Johannes Paul tenderer mot forsiktig støtte til tanken om offisiell anerkjennelse. CATHOLIC HERALD

Stor kirkesøkning

Antallet utførte kirkelige tjenester øker sterkt i Sovjetunionen. Ifølge tidsskriftet «Argumenty i fakty» har dåp og bryllup økt til det dobbelte fra 1985 til 1989. 46,4% av barna blir nå døpt og 3,8% av alle ekteskap blir inngått i kirkelig regi.

Mye av økningen i dåpstallet skyldes at kirken ikke lenger er pliktig til å informere myndighetene om utført dåp. Dette førte tidligere til en rekke overgrep på arbeidsplassene for foreldrene.

Ropet fra øst

20 Vansker, men også lyspunkter i Vietnam

Til dels store vanskeligheter, men også en porsjon håp - slik karakteriserer bladet «Katolische Missionen» (KM) Kirkens situasjon i Vietnam. Den kommunistiske regjeringen forsøker stadig å innordne all katolsk aktivitet under den såkalte Unionskomité for patriotiske katolikker, som er «regjeringens forlengede arm inn i det som skulle være Kirkens egne indre anliggender», ifølge en av KMs hjemmelsmenn i Vietnam. Vedkommende kan også berette om straffetiltak mot prester og andre som forsvarer menneskerettighetene eller kritiserer Unionskomitéen. Ifølge en men-

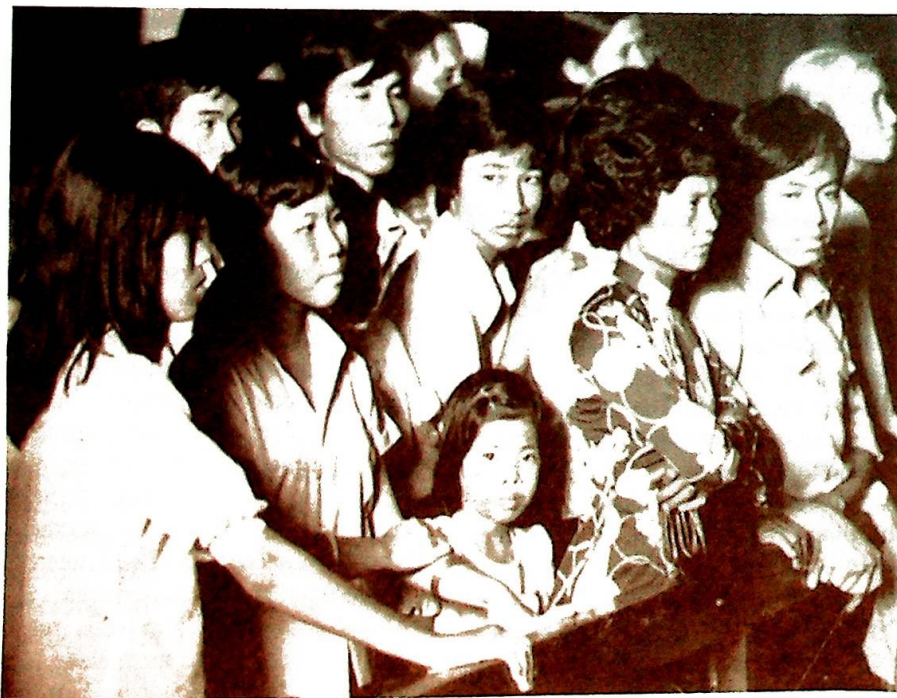
neskerettighetskommisjon i Paris er hele 6000 vietnamesere blitt sendt til arbeidsleirer i 1990. «Bak de mange arrestasjoner og aksjoner ligger angsten for en destabilisering; kommunismens fall i Øst-Europa skremmer; man ønsker ikke at Vietnam skal bli et Polen,» noterer KM.

Det er regjeringen som gir sin tilslutning til hvilke prestestudenter som får vies til diakon og senere til prest - med svært få prestevielsler som resultat. Et regjeringsvedtak nylig om ikke å tillate prestevielse av kandidater som har studert teologi før 1975, er et hårdt slag for Kir-

ken. Bestemmelsen rammer hundrevis av prestestudenter, blant dem en gruppe på 23 jesuitter som i årevis har ventet på offisiell tillatelse til prestevielse, som må til hvis de åpent skal kunne virke som prester. Da alle utenlandske misjonærer ble utvist fra Vietnam i 1976, var det 34 vietnamesiske jesuitter i landet - i dag teller ordenen 40 medlemmer.

Til lyspunktene hører at to prester, som i mai i fjor ble sluppet ut av fengslet, nå har myndighetenes tillatelse til å arbeide som sogneprester igjen - slikt skjer vanligvis ikke. Og i Vietnam har man ikke klart å splitte den katolske kirke i en Vatikan-lojal og en såkalt patriotisk kirke; alle de vietnamesiske biskoper er vigsløst forståelse med Roma. Antall medlemmer i Unionskomitéen for patriotiske katolikker er svært lavt. Tidligere i år fikk biskopene lov til å åpne et presteseminar i tillegg til de fire allerede eksisterende. Sykehus- og helsetilbud er generelt dårlig i landet, i enkelte tilfeller har derfor ordenssøstre fått lov til å gjenåpne noen av sine sykehus og helsestasjoner. Det er også tillatt å motta gaver fra utlandet til hårdt påkrevet restaurering av de mange forfalne kirker og til innkjøp av lærebøker til presteseminarene.

«Ungdommens iver i de store menighetene i Saigon er bemerkelsesverdig,» skriver KM. Erkebiskop Bihn av Saigon forteller i et intervju om en tilvekst på rundt 3000 unge hvert år. I kirken finner de unge det holdepunkt og livsgrunnlag som kommunismen ikke makter å gi, sier erkebiskopen. ●

Den religiøse iver er stor blant katolikkerne i Vietnam - her fra en gudstjeneste i en kirke i Saigon. Foto: KM

“Scientologi-kirken”

et forretningsforetagende

Den omstridte Scientologi-kirken er av Forvaltningsdomstolen i Hamburg pålagt å la sin økonomiske aktiviteter, nærmere bestemt salget av bøker og kurs, registrere som forretningsvirksomhet. Domstolen bekreftet derved en avgjørelse tatt av loka-

le bydelsmyndigheter. Scientologene, som hevder at salget er en del av deres religionsutøvelse, har hittil ignorert pålegget og vil anke saken.

Også i andre deler av Tyskland har scientologene beskjeftiget rettsvesenet: Høyere rettsinstanser både i Berlin og Darmstadt har nektet dem å drive sin virksomhet i ly

av henvisning til at det dreier seg om en “bekjennelse”, mens retten i Frankfurt kom til at sekten bør regnes som et religiøst fellesskap.

Scientologi-kirken ble stiftet i USA i 1954 av nå avdøde Ron Hubbard. KNA

Større enighet om rettferdiggjørelsen

21

- Til tross for læremessige forskjeller som fremdeles består mellom våre kirker, har gruppen inntrykk av at vi nå er på vei mot en større grad av enighet om rettferdiggjørelsen, leser vi i den rapport om rettferdiggjørelsen som den teologiske samtalegruppe med representanter for Den norske kirke og Den katolske kirke fremla i slutten av januar. Hvor det også fremgår at katolikkerne i dag er enige i Martin Luthers kritikk av misbruk av bots- og avlatspraksis i datidens katolske kirke.

- Det er nettopp synet på det teologiske begrepet rettferdiggjørelsen som mer enn noe annet forårsaker reformasjonens kirkesplittelse. Det hadde vært interessant å vite om Vatikanet mener det samme som de katolske medlemmene av vår samtalegruppe, sier professor Ivar Asheim - sammen med biskop Gerhard Schwenzer leder for samtalegruppen - i en kommentar til avisen *Vårt Land*.

Den store grad av konsens til tross, så gir Asheim uttrykk for sterk frustrasjon over hva som er kommet ut av den offisielle katolske-lutherske dialog som har foregått på internasjonalt plan i 25 år og her hjemme i 12. - Det vi holder på med, er i fred med å bli redusert til lek i sandkassen. Jeg etterlyser klare signaler og oppfølging fra de kirkelige myndigheter, nasjonalt og internasjonalt, sier Asheim, som mener nøkkelen til videre fremdrift i de økumeniske samtaler ligger i Vatikanet, men at også de lutherske kirker bør gå mer offensivt til verks. - Om ikke de kirkelige myndigheter nå tar standpunkt til kon-

klusjoner fra de avholdte teologiske læresamtaler, kan det ende med økumenisk depresjon.

Professor Asheim mener det er et problem at pave Johannes Paul II har knyttet til seg svært konservative rådgivere. - Dette har ført til at den økumeniske åpenhet som Det 2. Vatikankonsil medførte, ikke blir videreført. Biskop Schwenzer sier han “deler denne frykt”, men at han likevel har håp om at målet om en felles kirke av de nåværende katolikker og lutheranere blir oppnådd. - Når eller om dette vil skje, vet jeg imidlertid ikke, presiserer han. Professor Asheim mener “det er illusorisk å tro at det vil bli etablert en kirke under Peter-embedets ledelse.

En slik kirkeforståelse strider mot protestantisk mentalitet. Men jeg håper vi kommer frem til gjensidig anerkjennelse, og at vi kan fastslå at det som gjenstår av uenighet, ikke har kirkesplittende karakter.”

Asheim og Schwenzer påpeker at de norske katolsk-lutherske samtaler har vist en overveldende enighet i forståelsen av de bibeltekster som omhandler rettferdiggjørelsen, men kirkene støter på vanskeligheter når de nærmere skal bestemme hva som skjer med mennesket ved rettferdiggjørelsen, noterer *Vårt Land* i forbindelse med den nye økumeniske rapporten fra samtalegruppen, nr. tre i rekken.

I disse krigstider:

TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt

SATS + PASTE A/S

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

MALERMESTER
utfører allslags måler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 15 54 26/15 56 06

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen
Tlf. (03) 83 42 80

22 Liturgisk kalender

FEBRUAR

13. Askeonsdag
Joel 2, 12-18. 2. Kor. 5,20-6,2.
Mk. 6, 1-6.16-18.
14. Cyrillus, munk, Metodius, biskop.
Europas vernehelgener.
Ap.gj. 15, 46-49. Lk. 10, 1-9.
15. Ferial. Jes. 58, 1-9.
Mt. 9, 14-15.
16. Lørdag. Jes. 58,9-14.
Lk. 5, 27-32.
(Norske Tidebønner - uke 1)
17. Første søndag i fasten
1. Mos. 9, 8-15. 1. Pet. 3, 18-22.
Mk. 1, 12-15.
18. Ferial. 3. mos. 19, 1 -2,11-18.
Mt. 25, 31-46.
19. Ferial. Jes. 55, 10-11.
Mt. 6, 7-15.
20. Ferial. Joh. 3,1-10.
Lk. 11, 29-32.
21. Ferial. Kan minnes Petras Damian,
biskop og kirkelærer.
Est. 14, 1-3-5. Mt. 7, 7-12.
22. Apostelen Peters stol.
1. Pet. 5, 1-4. Mt. 16, 13-19.
23. Lørdag. Polycarp, biskop og martyr.
5. Mos. 26, 16-19. Mt. 5, 43-48.
(Norske Tidebønner - uke 2).
24. Annen søndag i fasten.
1. Mos. 22, 1-2,9,10-13,15-18.
Rom. 8, 31-34. Mt. 9, 2-10.

25. Ferial. Dan. 9, 4-10.
Lk. 6, 36-38.
26. Ferial. Jes. 1, 10, 16-20.
Mt. 23, 1-12.
27. Ferial. Jer. 18, 18-20.
Mt. 20, 17-28.
28. Jer. 17, 5-10. Lk. 16, 19-31.

MARS

1. Fredag, 1. Mos. 37, 3-4,12-13.
Mt. 21, 33-43, 45-46.
2. Lørdag. Mik. 7, 14-15, 18,20.
Lk. 15, 1-3,11-32.
(Norske tidebønner - uke 3).
3. Tredje søndag i fasten.
4. Mandag. 2. Kong. 5, 1-15.
Lk. 4, 24-30.
5. Tirsdag. Dan. 3, 25, 34-43.
Mt. 18, 21-35.
6. Onsdag. 5. Mos. 4,1.5-9.
Mt. 5, 17-19.
7. Tirsdag. Perpetua og Felicitas,
martyrer.
Jer. 7, 23-28. Lk. 11, 14-23.
8. Fredag. Johannes av Gud, munk.
Os. 14, 2-10. Mk. 12, 28-34.
9. Lørdag. Franciska Romana,
ordenssøster.
Os. 6,1-8. Lk. 18, 9-14.
(Norske Tidebønner - uke 4).

10. Fjerde søndag i fasten.
2. Kong. 36, 14-16.
Ef. 2, 4-10. Joh. 3, 14-21.
11. Jes. 65, 17-21. Joh. 4, 43-54.
12. Tirsdag. Esek. 47, 1-9,12.
Joh. 5, 1-3, 5-16.
13. Onsdag. Jes. 49, 9-15.
Joh. 5, 17-30.
14. Torsdag. 2. Mos. 32, 7-14.
Joh. 5, 31-47.
15. Fredag. Visd. 2, 1,12-22.
Joh. 7, 1-2,10. 25-30.

Den nordiske valfart til Lourdes

26. juni til 3. juli 1991, 8 dages flyreise
med fuld pension.
Pris på hotel kr. 5.000,-
Særpris for syge og handicappede på
"Accueil" kr. 4.600,-
Biskop A. Jolson, Island og generalvikar
Paul Marx ledsager valfarten.
Læge, sygeplejersker, samaritter med-
følger.
Program og tilmeldelser.

Valfarlskomiteen

Marielystvej 16, DK-2000 Fredriksberg
Telefon: 53 58 41 55/31 62 03 48
Giro: 9000593

BEGRAVELSESBYRÅER

**T.S. JACOBSEN-
GRUPPEN**
ULLEVÅLSVEIEN 1

TELEFON • (02) 20 79 05
20 62 02—11 15 61
Telefax 20 70 04

Neste nummer utgis 12. mars. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Mette André sen o.p.

Hanne Berentzen

Liv Greni

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo 1

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. (02) 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 2 04 64 80

23

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo 1

Telefon: (02) 20 72 48

Fax : (02) 36 02 63

Aktuelle bøker:

Nytt opptrykk av Dante:

Den guddommelige komedien,
v/H. Rytter, S. Skard, ib. kr. 198,-.

og Stinissen: **Den inre bønnens väg,**
h. kr. 65,-.

Ny: R. Buckman:

Jeg vet ikke hva jeg skal si.

Hvordan du kan hjelpe og støtte en som
har en dødelig sykdom,
h. kr. 230,-.

NEDSATTE BØKER:

Johannes Paul II i Norden,
fra kr. 230,- til kr. 150,-.

Aa. Hauken:

Den dypfryste pateren,
fra kr. 177,- til kr. 65,-.

*Vi venter inn mye fin musikk til påske;
liturgisk og klassisk.*

Utvalget av lys med 10% bivoks har aldri vært større.

Vi sender over hele landet.

Ved forsendelse kommer porto og
omkostninger i tillegg.

ÅPNINGSTIDER:

Mand.-fred. 9.30-16.30

Torsd. 9.30-17.30

Lørd. 9.30-13.30

St. Olav Forlag

LESNING I FASTETIDEN

Moder Teresa og Broder Roger: Meditasjoner over korsveien.

Denne lille boken av Moder Teresa og Broder Roger av Taizé har vakt stor interesse. I "Vårt Land" skriver Edin Løvås bl.a.: Gjennom korte, meditative tekster blir vi ledet inn i et trekantforhold: den lidende Kristus, det lidende menneske og oss selv, som Kristi etterfølgere. Noen av eksemplene er egnet til å hake seg fast i en, med plagsomme, smertefulle bilder, samtidig som det setter lidelsen inn i et håpets perspektiv.

En fin liten bok til kun kr. 67. - Den har De alltid tid til å ta frem i treve dager. Fåes hos alle bokhandlere, og St. Olav Bokhandel.

St. Olav Forlag

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3

Gavekonti:

Postgiro: 5 00 40 64 – Bank: 8998.09.08136

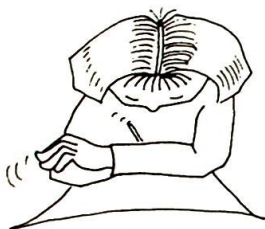

A / S N O R S K E S H E L L

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 – SERVICE (02) 66 58 60 – 66 58 61

Blikk
på tiden ((

For lang og tro tjeneste

Da Kong Olav fylte 85 år i 1988, fylte St. Olavs tegner en flosshatt med blomster til ære for "kongen i våre hjerter". Han som var slik vår konge skulle være: "Han tar flosshatten på - for å ta den av for skolebarna. . ." Nå stryker vi luen av, senker våre faner og tar avskjed med en kjær konge, et varmhjertet medmenneske.

Og barna er igjen på Slottsplassen - selv om det ikke er 17. mai. Med mor og far eller tante og onkel, bestefar og bestemor ved hånden valfartet de til Slottsplassen i dagene etter Kongens død. Skjønt det var vel heller omvendt? At det var de voksne som tok barna ved hånden, fordi mangt blir enklere for oss store når vi holder i en barnehånd. Eller selv blir som barn igjen. Og her var det noe så stort og vanskelig, men samtidig så uunngåelig og enkelt som døden det handlet om. Døden, som i dagens samfunn langt på vei ties bort. Som i hvert fall barna skal skånes for. Er det ikke slik mange har tenkt? Så lærte Kong Olav oss, indirekte, også dette - å tenke om igjen om barn og død. Kanskje også

om voksne og død? At også sorgen må vi dele - i den grad det er mulig? Og takken må få rom og uttrykk? At vi trenger ritualer, trenger tegn og det under som et tegn er. Et lite lys i januarnatten er et under - som liv og død er det.

Noen unge gutter hadde tent de først lys da dødsbudet kom - snart drev der folk på alle stier i Slottsparken. Med lys og blomster i hendene. Med tegninger, brev og dikt. "Jeg er lei for at du er død, Kongen vår, men jeg kommer ikke til å glemme deg, for jeg så deg på verandan søtn mai," skrev en liten Jon i sin hilsen. "Du er bestefaren min," røbet et annet lite brev. Et lite stykke lenger borte et inderlig "Ha det, Kong Olav," rammet inn av de rene himmelblomster. Slottsplassen, denne grå grusbakken som bystyrer med jevne mellomrom har undret på hva de skulle gjøre med - hva med asfalt? - ble gjort om til rosehave og et hav av lys. Den største Olavsvake i vårt land i moderne tid? Det må ha varmet langt inn bak Slottets silke og gobeliner Og det varmet våre egne hjerter som frøs litt av vintersno og vemod.

Han vant mange hjerter, Kong Olav, i de vel 33 år han var Norges konge og det mest smilende miljøvennlige vi hadde å vise frem både ute og hjemme. Rundt 4 millioner hjerter kan det vel dreie seg om bare her tillands! Folkets kjærlighet ble hans belønning. Full uttelling for hans

helhjertede "alt for Norge", som nok kostet mer enn vi aner i blant. Følg kallet, sa dikteren for lenge siden. Det var det Kong Olav gjorde - med varme, innsikt og humor. Han gjorde plikten og jobben til en glede - det så vi med egne øyne. Tenk om slikt var smittsomt, som forkjølelsene som rir oss om dagen?

Sigrid Undset sa en gang - med kongen i tankene - at det er godt det finnes en posisjon i vårt land som ikke kan kjøpes, som ikke er til salgs. Kanskje har hun enda mer rett i dag, i de kjappe meningsmålingers og det glatte popularitetsjags tid?

For lang og tro tjeneste, heter det, når en trofast sliter hedres. Kong Olavs tjenestetid gikk langt ut over vanlig pensjonsalder, og den gamle sportsmann holdt et tempo som tok luven fra de fleste. Og trofast var han, stod på tribunen til sistemann var gått i mål. Nå har han selv nådd målet.

Han burde forlengst fått Kongens fortjenstmedalje - for sin lange og tro tjeneste!

Observatoria

